'नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स'

अर्हत

४७

वर्ष १२, अंक १ | बुद्ध सम्वत् २५६८ | ने.सं. ११४४ बछलाथ्व | वि.सं. २०८१ जेठ १० बुद्ध पूर्णिमा

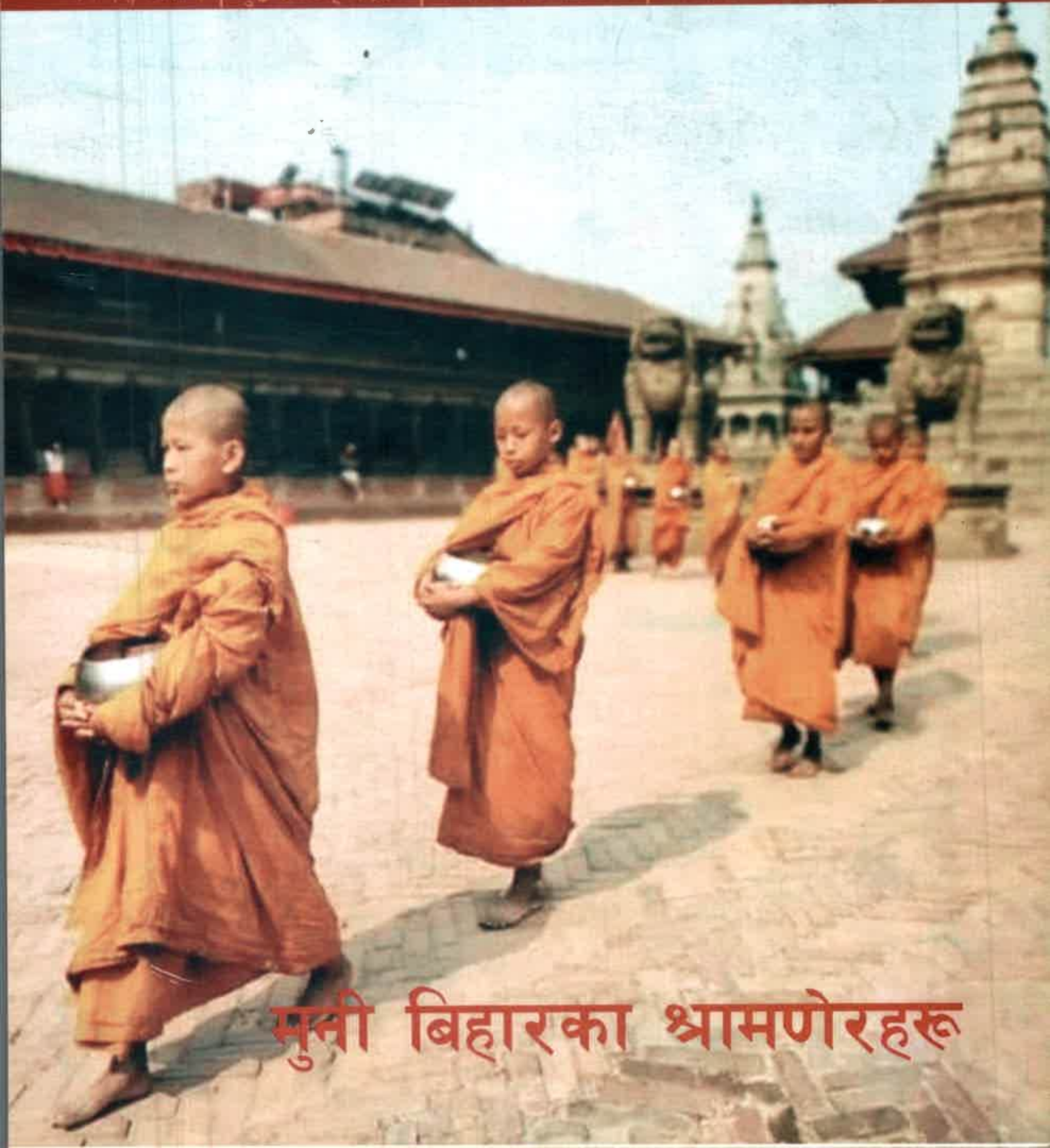

मुनी बिहारका श्रामणेरहरू

हार्दिक शुभकामना

बुद्ध संवत् २५६८ औं बुद्ध जयन्तीको शुभ उपलक्षमा
सम्पूर्ण विद्यार्थी, शिक्षक तथा अविभावक वर्गहरुमा
हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

Facilities :
Well Equipped Computer Lab
Library facility
Science/Math Laboratory
Auditorium
Audio-Visual Room
Playground
School under CCTV survlliance

गणेश माध्यमिक विद्यालय परिवार

भार्वाचो-१, भक्तपुर, फोन नं. ०१-६६१५८१२

School Building

* Class 11 & 12
- Science
- Management
- Humanities
- Education
*Tecs Program
- 18 months Pre Diploma in Civil Engineering
- Diploma in Civil Engineering
* Class 9-12 Civil Technical Education

College Building

*Bachelor Programs
- BA/BSW
- BBS
*Master Programs
- MBS
- MA - Sociology

BBA Building

BAGISWORI SECONDARY SCHOOL
BAGISWORI COLLEGE
BAGISWORI COLLEGE OF MANAGEMENT

Chyamhasingh/Kamalbinayak, Bhaktapur Cont. No.: 01-6610270, 6613041, 6618319, 6620270

अर्हत

त्रैमासिक

वर्ष १२ | अङ्क १ | बुद्ध सम्वत २५६८ | नेसं ११४४
बछलाश्व वि.सं. २०८१ जेठ १० गते बुद्ध पूर्णिमा

सल्लाहकार
रत्नसुन्दर शाक्य
चन्द्रबहादुर उलक

बौद्ध दर्शन अध्ययन समाजको
सहयोगार्थ प्रकाशित

सम्पादक/प्रकाशक
उद्धव सुजखु

विज्ञापन सङ्कलक
लक्ष्मीप्रसाद रंजित

कम्प्युटर सेटिङ्ग
सुबोध कुमार साह

मुद्रण
सिद्धि गणेश अफसेट प्रेस
चोर्चा-७, भक्तपुर
फोन नं. ६६१४७९३
Email: arhattraimasik@gmail.com

सहयोग रु. ५०।-

यसभित्र

मैले तिमीसित जात सोधेको छैन	भिक्षु अश्वघोष	३
रेल यात्राया इवलय् मधेसी ब्राम्हणनाप सम्बाद	बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञा	६
सार्थक जीवन	भिक्षु भदिद्य महास्थविर	८
सुन्दर नन्द	चित्तधर हृदय	९-१६
A Milestone in Lumbini Study	H.L. Singh	१७-२०
लुम्बिनी पुनरुद्धार प्रसंग-३	रत्नसुन्दर शाक्य	२१-२४
'सम्यक् संस्कार' पुस्तक अध्ययन गर्दा	विष्णुगोपाल कुसी	२५-२९
बन्ने गर बकुल्ला ।	चन्द्रबहादुर उलक	३१

सम्पादकीय

बुद्ध संवत् २५६८ को अवसरमा सम्पूर्ण पाठक, लेखक, विज्ञापनदाता तथा शुभेच्छुकहरूमा बौद्ध दर्शन अध्ययन समाज हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछ।

आज वैशाख पूर्णिमा अर्थात् बुद्ध पूर्णिमा त्रिसंयोगात्मक पवित्रको दिन हो। आजको दिनमा हामीले बुद्धको शिक्षा के कति हदसम्म व्यवहारमा लागु गर्न सक्यौं भन्ने विषयमा सिंहावलोकन गर्ने दिन पनि हो। हामीलाई थाहा छ, बुद्ध मानव जातिको शान्तिको निम्ति जीवनभर सक्रिय रहनुभयो।

स्वच्छ मानव हुनको लागि बुद्धले पञ्चशील दिनुभएको थियो। पञ्चशीलमा प्राणी हिंसा नगर्ने अथवा कसैको चित्त दुख्ने काम नगर्ने, लागूपदार्थ सेवन नगर्ने, चोरी नगर्ने, झूटा कुरा नगर्ने तथा कामातुर नहुने शिक्षा उल्लेख छ। सम्यक दृष्टि (ठीक समझदारी), सम्यक सङ्कल्प (ठीक सोचाइ), सम्यक वचन (ठीक बोली), सम्यक कमान्त (ठीक कार्य), सम्यक व्यायाम (ठीक अभ्यास), सम्यक स्मृति (ठीक होशियारी), सम्यक समाधि (मनलाई अन्त नडुलाउने अथवा ध्यानी बन्ने) आदि शिक्षालाई पालन गरेमा मानव जाति शुद्ध तथा पवित्र बन्छ। यी शिक्षा हामीले पालन गर्यौं कि गरेनौं भन्ने विषयमा विचार गरौं। बुद्ध जयन्तीमा फूल र अक्षताले मात्र पूजा नगरौं। बुद्धले भन्नुभएको थियो, म काल्पनिक ईश्वर बनेर स्वर्ग जान चाहन्न। यसकारण, बुद्धको शिक्षालाई मनन गरी व्यवहारमा लागु गर्न प्रयत्न गरौं भन्ने यो समाजको पनि धारणा हो।

पाठक वृन्द! हिजो आज विश्व तनावग्रस्त छ। अर्काको देशमाथि हस्तक्षेप गरी आफ्नो बाहुल्यता प्रदर्शन गर्ने इजरायली सरकारले प्यालेस्टिनी जनतामाथि निर्ममतापूर्वक दमन गरेको छ। त्यस्तै रुस र युक्रेनबिचमा आपसी युद्ध गराएर हत्या-हिंसामा विश्वास गर्ने प्रभुत्ववादी सरकारहरू आ-आफ्नो हतियार बिक्री गर्दै जुँगामा ताउ लगाउँदै छन्। ती युद्ध पिपासुहरूलाई विश्वसामु उदाङ्ग्याई विश्वमा शान्ति छर्ने काममा बुद्ध शिक्षाले उत्प्रेरित गरोस्।

मैले तिमीसित जात सोधेको छैन

भिक्षु अश्वघोष

गौतम बुद्ध श्रावस्ती जेतवन विहारमा बस्नु हुँदाको यो घटित घटना हो। गौतम बुद्धको निजी सचिव भिक्षु आनन्द भिक्षाटन जानु भएको थियो। प्राप्त भएको भिक्षा एउटा रुखमुनि बसी भोजन गरिसके पछि तिर्खा मेट्न पानीको खोजमा हिडे।

एउटा इनारमा एउटी केटी पानी लिइरहेको देखे। भिक्षु आनन्द पात्र लिई सरासर इनारतिर लागे र भने-

"बहिनी, मलाई सार्है तिर्खा लागेको छ, अलिकति पानी दिन सक्छौ ?"

म अछूत (नीच जातिका) कन्या हूँ। मेरो हातबाट पानी खान हुन्न भनी प्रकृति चाण्डालिकाले सार्है नम्र स्वरले जवाफ दिइन्।

"मैले तिमीसित जात सोधेको छैन। पानी मागिरहेछु, मलाई बानी देऊ।"

प्रकृति अछूत कन्या एक छिन वाल्ल परिन्। भय र डरल तिनको मुटुको ढुक्ढुकी बढ्न थाल्यो। आखिर विवश भई भिक्षु आनन्दको पात्रमा पानी खन्याई दिइन्।

तिनले मनमनै कुरा गर्न लागिन् "जातसित वास्ता छैन रे! म अछूत कन्या भन्दाभन्दै पनि मेरो हातबाट उनले पानी खाए! त्यो को ? कति राम्रो! कति राम्रो मिजास! स्वर पनि कस्तो मिठो! उसको हिडाइमा एकदम शान्तपन देखिन्छ। अभिमान भनेको छँदै छैन कि जस्तो लाग्छ। आहा! कति मजाको जीवन बिताउन पाउँला! यसरी प्रकृति चण्डालिकाले भिक्षु आनन्द प्रति प्रेमको दृष्टिले हेर्न लागिन्। तिनी भिक्षु आनन्द देखी मोहित भइन्।

भिक्षु आनन्द भिक्षा लिन आउँदा प्रकृतिले उनलाई पछ्याउन लागिन्। जेतवन विहार नपुगेसम्म पछि पछि जान्थिन् र फर्केर आउँथिन्। यो कुरा भिक्षु आनन्दलाई केही थाहा थिएन।

अब प्रकृति चुप लागेर बस्न सकिनन्। तिनले आफ्नै आमालाई मनको कुरो सबै पोखिन्।

तिनकी आमाले भनिन्- छोरी ! तिमीले नहुने मानिससित प्रेम गरेछौ। तिम्रो इच्छा पूरा हुनेछैन। आनन्द भिक्षु हो। श्रमण हो। आनन्दको मन दरो छ। उनी तिम्रो प्रेममा फस्दैनन्।

प्रकृतिको आमाले कुमन्त्र जानेकी थिइन्। कहिलेकाहीँ देउटा बनी चमत्कार देखाउन सक्दथिन्। अत: प्रकृतिले आमालाई भनिन्- आमा ! तपाईंले अनेक मंत्र जान्नु भएको छ। ती मन्त्रको बलले आनन्दलाई हाम्रो घरमा तान्नु पऱ्यो।

आमाले भनिन्- छोरी, मेरो मन्त्र त्यस्तो मानिसलाई लाग्दैन।

त्यसो भए तपाइँको मन्त्रको केही मूल्य नै रहेन। मलाई चाहिने बेलामा काम आएन। आनन्द विना म बाँच्न सक्तिन। प्रकृतिले धमकी दिन लागिन्।

प्रकृति एकली छोरी थिइन्। आमालाई एक्ली छोरोको माया लाग्ने र मन पर्ने त स्वाभाविकै कुरो भयो। आमाले चाहिले विचार गरिन् मेरी छोरीको जीवन बचाउनै छ। भोजन गराउने बहानाले भिक्षु आनन्दलाई निमन्त्रणा गरेर उनलाई मेरी छोरी अर्पण गरी दिनु पऱ्यो। यस्तो विचार गरी भिक्षु आनन्दलाई निमन्त्रणा गरिन्। समयमा उनी घरमा आए। तर तिनले भोजनको प्रबन्ध नगरीकन तलदेखि ढोका बन्द गरेर छोरीको इच्छा पूति गर्नमा तनमन भइन्।

भिक्षु आनन्दले यो कुरा थाहा पाए छ। उनलाई आपत पऱ्यो। उनी रोमाञ्चित भएर गौतम बुद्ध स्मरण गर्दै यस झमेलाबाट मुक्त हुन जबरजस्ती ढोका खोलिकन बुद्धकहाँ पुगे।

प्रकृति पनि पछि पछि लागिन्। तिनले तथागतको सम्मुख चञ्चल भइकन सोधिन् - भगवान्, आनन्द कहाँ छ ?

"बहिनी, आनन्दलाई किन खोजेको ?"

"मैले आनन्दलाई प्रेम गरी सकेकी छु। म उनीसित बिहे गर्ने इच्छा गर्दा गर्दै पागल बनी सकें। "भन्नुस् आनन्द कहाँ छ ? कृपा गरी मलाई आनन्द देखाई दिनुहोस्।"

"बहिनी, तिमीले सांच्चै नै आनन्दलाई मन पराएको हो ?"

तिनले भनिन्- "उनको कारणले नै पागल बनी सकें।"

"त्यसो भए एउटा कुरा भन्छु। आनन्द पढे लेखेको मान्छे, उनी कथा भन्नमा निपुण छ, उनको स्वभाव शान्त दान्त र गम्भीर छ। उनले पहेंलो वस्त्र लगाएको छ। कपाल खौरेको छ। यदि तिमी आनन्दलाई आफ्नो पति बनाउन चाहन्छौ भने तिमीले पनि आनन्दले जस्तै पहेंलो वस्त्र लगाउनु पर्छ, कपाल काट्नु पर्छ र पढ्नु पर्छ। होइन भने आनन्दलाई तिमीले पाउँदैनौ।"

प्रकृतिले सोधिन्- त्यसो गरिदिए मैले आनन्द पाउन सक्छु त ? बुद्धले भन्नुभयो - हो नि ! दुइटा बत्ति एउटै ठाउँमा राख्दा

प्रकाश बढे झैं तिमीहरू दुबै जना विद्वान शिक्षित भएपछि अन्धकार लोप हुन सक्छ ।

"त्यसो भए मलाई पहेंलो वस्त्र दिलाई दिनुस् ।"

प्रकृति अब भिक्षुणी बनिन् । खूब मेहनत गरेर पढ्न थालिन् । गौतम बुद्धले तिनको मन वदलिने शिक्षा दिनुभयो । जब बुद्धि परिपक्व हुन थाले तब तथागतले दु:ख कहाँबाट आउँ छ, किन दु:ख हुन्छ, दु:ख अन्त गर्नलाई के गर्नुपर्छ भन्ने कुराहरू स्पष्ट पारी दिनुभयो ।

प्रकृतिको आँखा खुल्यो । उनी अलमलिन थालिन् । म कहाँ पुगें ! मलाई के भएको ! आनन्द त बिहे नगर्ने मान्छे पो रहेछ ! आनन्दसित अति प्रेम भएकोले म पागल बनें । क्षणिक प्रेमले गर्दा मलाई शोक र पीरले सताइएको थियो । कस्तो मानिससित प्रेम गर्न लागेको रहेछु । आखिर प्रकृति विरक्त भइन् । अव म पनि बुद्धले देखाउनु भएको बाटोमा हिड्ने छु भन्ने अठोट गरिन् । तिनको शोक र चिन्ता दूर भयो । यस प्रकारले प्रकृतिको हृदय परिवर्तन भयो । ८

टिप्पणी

प्रस्तुत कथाको अन्त आधुनिक युवक युवतीलाई नमिठो लागेपनि प्रकृतिको जीवन सुखान्त भएको रमाइलो छ भन्नु जाति छ । बुद्धकालीन समाजको चित्रण प्रस्तुत कथामा दर्शाएको छ जस्तो लाग्छ ।

हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना

२५६८ औं बुद्ध जयन्तीको शुभ उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण नेपालीहरूमा सु-स्वास्थ्य दीर्घायु तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

सिद्धि गणेश खानेपानी सेवा

इनाचो-७, भक्तपुर

सम्पर्क नम्बर

९८४१२३४९३५, ९८०८०३१३०४

हार्दिक शुभकामना

विश्व शान्तिका महानायक गौतम बुद्धको २५६७ औं जन्म जयन्ती सम्बोधिलाभ तथा महापरिनिर्वाण बुद्ध पूर्णिमा 'स्वाँया पुन्ही' को शुभ उपलक्ष्यमा देश विदेशमा बस्नुहुने ग्राहकवर्ग तथा सम्पूर्ण महानुभावहरूमा सु-स्वास्थ्य, दीर्घायु तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

प्रो. धिरेन्द्रराज शाक्य
९८४१२९९९१४

मणिकराज शाक्य
९८४१६९२५१४

डी. एम. सुन चाँदी गहना पसल

कमलविनायक, भक्तपुर-१०

यहाँ तयारी तथा अर्डर बमोजिम सुन चाँदीका गहनाहरू बनाइनुको साथै ग्रह तथा राशीअनुसारका पत्थर पनि पाइन्छ । साथै यहाँ नाक, कान पनि छेडिन्छ ।

रेल यात्राया इवलय् मधेसी ब्राम्हणनाप सम्बाद

बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञा

छकः जि तीर्थ चाःहू वनाबले रेलय् मधेसीया ब्राम्हण छम्ह नं जि नापं दुगु खः । भोजनयायेगु टाइम जुल । स्वाःरी, आलु तरकारी न्यानाः नया । व मधेसीया ब्राम्हण छम्ह रेलं कुहाँवनाः स्वारी, तरकारी न्याना थपक्क छथाय् च्वनाः नल । खिचा छम्ह न्ह्यःने वयाः न्हिपं थुकुथुकु संकाः सवाः काकां आशा याना स्वयाच्वन । व मधेसीया स्वाःरी, तरकारी फुक्कं नयाः नं लप्ते भ्याःगु तक्क नं फ्ययाः लप्ते वांछ्वया दनावन । खिचाया नयेगु आशं लप्ते नतुना स्वत । नयेगु छुं मदयाः खिचां तुति छपाल्ह्वनाः पिसाप याना थकल ।.मधेसीया नयेधुंकाः ल्हाः सिलाः रेलय् फेतूवल ।

मधेसीनं जितः धाल- "छलपोल स्वयेबले छम्ह महात्मा थें च्वं । सर्बजात च्वनाच्वंगु रेलय् हे च्वनाः नल । गुज्वःम्ह महात्मा ?"

"जि महात्मा मखु । जि छम्ह संसारय् अखतं वनाच्वंम्ह उल्टा खः ।" धया ।

मधेसिया जिगु खँ न्यनाः आश्चर्य चायाच्वन । लिपा जिके न्यन-"महात्माजी ! छलपोलं छु धयागु ? जिं जा छुं हे मथू।"

"छं धाःगु नं जिं मथू, छु धयागु ?"

"जिं धयागु थ्वहे खः कि- सर्वजात दुगु रेलय् हे च्वनाः नल ।"

"थन थ्व रेलय् मनुष्य जात हे जक खना, सर्वजात धकाः छुकियात धायेगु ?" धकाः धया ।

" ज्यू मज्यू, त्यः मत्यः धैगु छुं हे मदुम्ह नं महात्मा जुइ ला ?" धाल ।

"न्हापा जा भती भती स्यूगु खः, आः मसिया वन । न्हापा ला सःगु नं खः । आः मसया वन ।" धया ।

"स्यूगु नं गथे मसिया बनी । सःगु नं गथे मसया वनी ?" धाल ।

"स्यूगु मसिया वन धैगु थथे खः कि मस्यूगु सीका यंका । सीकाःलि त्वताबिया । अथे हे मसःगु सयेका यंका, सयेकाःलि त्वताबिया ।" धया ।

"मस्यूतले मसिल, सीकालि छाय् त्वःता ?"

"त्वतेमाःगु कारण गथे धाःसा, मांबौपिन्सं स्यनेमाक्व स्यनाबिल । स्यंथें जिं माने यानायंका । माने याना यंकुलिसे मन अशुद्ध जुल । मनय् शंका दयावल । मन अशान्ति जुयावल । स्यूलिसे पाप लगे जुल" धया ।

"गुजाःगु खँ ल्हानाच्वनागु ? मसियाः हे जक अनेक प्रकारया पाप याइ । सियालि गथे पाप याइ ?" धाल ।

"न्हापा जि बालख अवस्थाय् जातपात धैगु छुं मस्यूबले छुवाछुत धैगु वास्ता मतसे न्हयाम्हसें ब्यूसां, न्ह्याम्हसें थ्यूसां साक्क नयेधुंगु खः । लिपा जितः मांबौपिन्सं ब्रतवन्ध यायेधुंकाः न्ह्यःनेलाःम्हसें थ्यूगु नयेमज्यू धकाः शिक्षा बिल । व शिक्षा जिं मानेयाना । व शिक्षां यानाः पित्याःबले गनं नयेमजिल । सुनानं स्वादिष्ट ब्यूसा नं नीचजातं ब्यूगु नयेमज्यू धकाः सीकाः घांलाना च्वनेमाल । शुद्ध जातं ब्यूसा नं, सुनानं थिल ला धैगु शंका उत्पन्न जुइगु । जाती भेद व मनय् शंका, छुं मनय् शान्ति जुल ला ? न्हापा जिं तःधं चिकीधं नं स्यूगु खः । आः व नं मसिल । धन दुम्हयात तःधंम्ह धयाच्वना । धन मदुम्हयात चिकीधं धयाच्वनागु खः । आः वनं मधाये धुन । गुम्हसित तःधं धयाच्वनागु खः वयागु स्वभाव धर्म अर्थात प्रकृति तत्व गुजागु खः । गरीवया नं वहे तत्व खःसा अन तःधं चीधं गथे जुइ ? धनं तःधं जुइमखु । जातं नं तःधं जुइमखु । गुणं व ज्ञानं जक तःधं जुइ । गुण ज्ञान दूम्ह क्वमाली जुइ । तःधंछु जुइमखु । उकिं जिगु विचार संसारय् उल्टा जूगु खनेदुगया नितिं स्यूम्ह सःगु मस्यू मसः जुया वनाच्वन ।"

हार्दिक मङ्गलमय

२५६८ औं बुद्ध जयन्तीको शुभ उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण नेपाली दाजुभाई तथा दिदीबहिनीहरूमा सु-स्वास्थ्य दीर्घायु तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

श्री रत्न ज्यासः पसः

तौलाछें, भक्तपुर, मो.नं. ९८४१४७७१२२

यहाँ अर्डर बमोजिमका सुनचाँदीका गरगहनाहरू बनाउनुका साथै विभिन्न राशीका पत्थरहरू पनि पाइन्छ ।

हार्दिक शुभकामना

२५६८ औं बुद्ध जयन्तीको शुभ उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण शेयर सदस्य महानुभावहरूमा सु-स्वास्थ्य दीर्घायु तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

झीगु ख्वप बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

गोल्मढी-७, भक्तपुर, फोन नं. ०१-६६१२६८८

हार्दिक शुभकामना

प्रो. कृष्णगोपाल शिल्पकार
मो.नं.९८४१४७२९५९

प्रो. शिवराम शिल्पकार
मो.नं.९८४१६१०१६२

२५६८ औं बुद्ध जयन्तीको शुभ उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण नेपालीहरूमा सु-स्वास्थ्य दीर्घायु तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

DATTATRAYA WOOD CARVING CENTRE

Tachapal-3, Bhaktapur, ph: 01-6617048

अर्डर अनुसार झ्याल, सँझ्याल, बुटेदार ढोका तथा विभिन्न थरिका काठबाट बनेका सामानहरू आवश्यक परेमा हामीलाई सम्झनुहोला ।

सार्थक जीवन

✍ भिक्षु भदिद्य महास्थविर

खुल्ला आकासमा रमण गर्ने चरालाई सुनको रत्नजडित पिंजडामा राखेर जतिसुकै मीठा मीठा खानेकुरा खान दिए पनि आनन्दित हुँदैन । यसैगरी मानव पनि हीरा, मणी माणिक्य र रत्नले झकिझकाउ भएको पिंजडारुपी घरमा बसे पनि अर्थात् जतिसुकै सांसारिक भोग सम्पत्ति पाए पनि ऊ कहिल्यै रमाउन सक्दैन । लोभ लालच, ईर्ष्या त्याग्न सकेमात्र मानव जीवन शान्त, सहज र सार्थक हुन्छ ।

बुद्ध-धर्ममा भनिएको छ-'दु:खको उत्पन्ति शरीरवाट र शरीरको उत्पत्ति कर्मबाट हुन्छ । कर्मको उत्पत्ति मनबाट र मनको उत्पत्ति वासनाबाट हुन्छ । वासनाको उत्पत्ति विवेकवाट हुन्छ ।' त्यसैले अविवेक हटेमा सबै समस्या हट्छन् । हामीले अज्ञानतालाई दूर गर्न सकेमा हाम्रो मनको वासना दूर हुन्छ । यसैले ज्ञान प्राप्तिका लागि विभिन्न शास्त्र, ग्रन्थ, दर्शनको अध्ययन पनि गर्नुपर्दछ ।

अशान्त मनलाई धैर्य, एकाग्र योग एवं सत्संगतमा लगाउँथा पनि मन शान्त हुन्छ । शान्त मन नै धनको वासस्थान हो । जहाँ शान्तिपूर्ण मन हुन्छ, त्यहाँ योगवासना, तृष्णा, मोह, सांसारिक बन्धन रहन सक्दैन । मानवले आफ्नो जीवन सार्थक बनाउने हो भने तृष्णारुपी जालो च्यातनुपर्दछ । हाम्रा इन्द्रियलाई सहजरुपमा वशमा राख्ने हो भने र हाम्रा मनमा कुभावनालाई हटाउने हो भने पक्कै पनि हाम्रो जीवन सार्थक बन्नसक्छ । तर सार्थकता सहज हुँदैन भन्ने कुरा मनुष्यले भुल्नुहुन । त्यसका लागि निष्काम कर्म गर्नुपर्दछ । विनाकर्म वा कार्य मानिसले सार्थकता, अमरता वा लक्ष्य प्राप्त गर्न सक्दैन । हरेक दिन देव तीर्थ चहार्दैमा धर्म पुण्य प्राप्त हुँदैन । पुण्य प्राप्ति त असल कार्य गरेमा मात्र हुन्छ ।

कुनै वस्तु हराएमा त्यसलाई खोज्नुपर्दछ । आफ्नै साथमा भएको वस्तु खोज्न कतै जानुपर्दैन । अन्यत्र कतै भएको वस्तुलाई खोज्ने प्रयास गर्नुपर्दछ । मन अर्थात् आफू न त हराएको वस्तु हो, न त हुँदै नभएको हो । मन त सदासर्वदा आफैसँग छ, यसलाई खोज्नुपर्दैन । आफूभित्र भएको मनलाई सदैव स्वच्छ, शान्त राख्न सक्नु नै महानता हो । मनुष्य तब मात्र सार्थक बन्न पुग्दछ ।

सुन्दर नन्द

✍ चित्तधर हृदय

धर्मपत्नी सुन्दरीया प्रेम-सरया न्या सम-
नन्दया मनयात जुल मरुभूमि थें हे आश्रम
वैत पुत उगु भिक्षु-भेषं कवा:गु फिं न्यायात थें,
जुल व न्यंक इधू थिधू पुखुली वन्यत न्या संगु थें ।
पलख च्वनि व विहारया एकान्त ध्यानागारस,
वनि दना: गबलें बिहारं पिन्य व रम्य उझानस ।
मन्द मारुत न्ह्या:गु सिलिसिलि जुल मिफय् थें वंत ला
शूल सम जुल वैत धात्थें विहगतय् संगीत ला ।
ह्व:गु स्वां बांला:गुलिं न्हाय्कंजलं थें न: मिखा
न्यंक वाउँस्य च्वंगु सितु वं अग्निकण थें खनि मखा: ।
खन्यव छ्य्‌य्यर तुयूसुपाचे बुलुगु खण्डित चन्द्रमा
लुमन थ:गु तुयूगु प्रासादं क्वस्व:गु ख्वख्वं प्रियां ।
वृक्षया श्रीमुख व पल्लवयागु यायत चुम्बन
प्रेमिका सम गुँखि सिमा घय् घयपुना: थँस्वया: च्वन ।
शोक थुगु खं जूम्ह नन्दं उख्य छजो भंग: खन,
गृह लुमंका: यात मद्दिक वैगु हृदयं क्रन्दन-

'नाथ गयछ्वये' धा:गुली जिं 'वेजि याकन हे' धया,
बीत मंमदुसां अनुज्ञा बिल उथाय् भसुका: तया:।
किन्तु जि लुखां पिन्य थ्यन्यव धात्थें व ख्वलज्वी भोसुना:
भति लिपा वं शब्द छुकियां ताय्व स्वत ज्वी छ्यौं ल्ह्वना: ।
न्ह्योन्य मखना: 'हाय' यायां हाकनं हिकु हिकु लना:
जिगु प्रतिज्ञा फुक लुमंका: पलख च्वन ज्वी फेत्तुना: ।
ताउ जाया नं जि मखना: हतपतं स्वत ज्वी दना:
निम्ह लुँ भङ्ग: व्व:गु भ्या:काप: उला: भ्याले च्वना:।
थ:गु भ्या:क्वे व:गु मखना: 'उख्य लुखाय् वलला' धका
लिस्वत ज्वी हानं क्वथाय् दुन्य, आशया पाशं चिका: ।
किन्तु खन ज्वी न्ह्योन्यसं वं हा ! वहे न्हाय्कं छपा:
'आर्यपुत्रं ज्वंगु थ्व' धका न्याक्क तल ज्वी घयपुना: ।
स्व:बले न्हाय्कं ज्वना: वं ल्यूँ न्यसं मखना: जित:
वांछ्वया: न्हाय्कं तुग:पाय् दाल ज्वी बं गुलि जक ।
जिं थ्व चीवर त्यूगु सीवं छु जुल ज्वी चित्ते वया ।
हा बना: वन ज्वी व धात्थे 'हाय' यायां अन क्वथाय् ।
यक्व हे उपचार जुल ज्वी वैगु मूर्छा लंक्यत,
वैत 'याकन वै धका नं धाल ज्वीमा: ह्यक्यत ।
थन जि जीवित दयक दयकं हाय विधवा सम जुया:
कचिमिखां दन ज्वी व सतिखुनु चच्छि तक सुकुसुकु ख्वया: ।

थथ्य ख्वख्वं वं अन्न जल नं त्याग या: थ गोन्हुत ।
मन तना: वीं थे जुया: वं हाय छुछु धा:थें जित: ।
यात ज्वी शंका छकोला 'मेख्य मन छ्व ज्वी' धका
हाकनं विश्वास तल ज्वी भी मिसातय् मन मखा: ।
स्वप्न खन ज्वी वं ख्वख्वं न्ह्योवेव आनाँही जक
'उं-मिलाचाय् क्वें थुना: पौभा च्वयागु' छको निको ।
ऋषभ, धैवत मृदुल सां मध्यम नितां पासा क्या:
हाय गबलें वैंगु कंठे गुणकली च्वन ज्वी ख्वया: ।
योत्थ्य लहिना: त:म्ह वाउंम्ह सुन्दरीया प्रिय शुक
हाल ज्वी जिं स:त्यथं व 'प्रिये प्रिये' थथ्य मद्दिक ।
प्रथम जिगु स: थें च्वना: वं उख्य मिखा ब्वल ज्वी छको
धाल ज्वी लिपते तमं शुक्यात 'पापी वञ्चक !'
उखुनु दासी हा कुवेलाय् वल छुयाय् जिमिथाय् क्वथाय्
नत्र शास्ता खनिगु हे मखु हाकनं ख्वे मालि छाय् ।
हाय ! 'नाथ बिज्याहुँ याकन' धा:गु खाखातू सलं
लुमन धाय्व मने मिछ्व:थें ज्वीगु हा विधिया छलं ।
चक्रवाक व चक्रवाकीतय्त चा खुसि थें जुया:
विनय वेशं जिमित ख्वेक्ल हा जिपिं निम्ह निख्य तया: ।
पन्यत पं थुगु नियम निष्ठां कापतं स्वांयात थें
किन्तु सुक्ष्म हृदय ज्वया: वन छ्यैं सुमनया सार थें ।

थथ्य ख्वख्वं वं अन्न जल नं त्याग या: थ गोन्हुत ।
मन तना: वीं थे जुया: वं हाय छुछु धा:थें जित: ।
यात ज्वी शंका छकोला 'मेख्य मन छ्व ज्वी' धका
हाकनं विश्वास तल ज्वी भी मिसातय् मन मखा: ।
स्वप्न खन ज्वी वं ख्वख्वं न्ह्योवेव आनाँही जक
'उं-मिलाचाय् क्वें थुना: पौभा च्वयागु' छको निको ।
ऋषभ, धैवत मृदुल सां मध्यम नितां पासा क्या:
हाय गबलें वैंगु कंठे गुणकली च्वन ज्वी ख्वया: ।
योत्थ्य लहिना: त:म्ह वाउंम्ह सुन्दरीया प्रिय शुक
हाल ज्वी जिं स:त्यथं व 'प्रिये प्रिये' थथ्य मद्दिक ।
प्रथम जिगु स: थें च्वना: वं उख्य मिखा ब्वल ज्वी छको
धाल ज्वी लिपते तमं शुक्यात 'पापी वञ्चक !'
उखुनु दासी हा कुवेलाय् वल छुयाय् जिमिथाय् क्वथाय्
नत्र शास्ता खनिगु हे मखु हाकनं ख्वे मालि छाय् ।
हाय ! 'नाथ बिज्याहुँ याकन' धा:गु खाखातू सलं
लुमन धाय्व मने मिछ्व:थें ज्वीगु हा विधिया छलं ।
चक्रवाक व चक्रवाकीतय्त चा खुसि थें जुया:
विनय वेशं जिमित ख्वेक्ल हा जिपिं निम्ह निख्य तया: ।
पन्यत पं थुगु नियम निष्ठां कापतं स्वांयात थें
किन्तु सुक्ष्म हृदय ज्वया: वन छ्यैं सुमनया सार थें ।

मेगु हानं वीरकुशजूं थ: कला:या कारण
वेश जोगीया क्या: विरहं व देशान्तर वन ।
जि जक सो गुलि मूर्ख, पत्नीयात छ्यें ख्वेका: थन
सो मल्वेक मल्वेक जिं काषाय वस्त्र पुना: च्वन ।
रामचन्द्रजु जानकीया नांप बन बन चा:हिल,
वैगु हे निंतिं दशाननयात युद्धे त्याकल ।
किन्तु सो थौं जिगु अवस्था गंक गंकं थ: प्रियां
वैगु ल्हातं बीगु भोजन वांछ्वया: थन फ्वंजुया ।
द्रौपदीया याय्त रक्षा स्यात भीमं कीचक,
वैत ह्येका: बिसिवया: जिं यात धात्थे पातक ।
प्रणयया महिमा मस्यू छुं पूज्य दाजुं निश्चय
नत्र पीभतयागु प्रीति मया:गु छाय् वं सञ्चय ?
ज्वी थ्व अथवा तीव्र त्याग-चुपिं प्रणयया बन्धन
गुरुवरं प्यंदंक चाना: व:गु प्रज्ञा-कारण ।
किन्तु त्यागी मखुनि धात्थे ख:जि प्रेम-सहोदर
दाजु भिक्षा का: बिज्यायवं वन्य जि तोता: चीवर ।"

वल अज्याथाय् श्रमण छम्ह मैत्रेय नांम्ह गनं गनं,
वैत साला: काल सुन्दरयागु चिन्तित आननं
धाल वं-"छाय् नन्द ! छं ख्वा: ख्यूँ गु, म्हे सुखमन्तला ?
वैद्ययाथाय् छाय् छ मवना, बा हृदयया रोग ला ?

धा जित: धाय् ज्यूगु जूसा मानसिक पीडा फुक
लोगु बास: छन्त बी जिं आन्तरिक दुख नाशक"
वैगु थुगु प्रिय सत्य वचनं नन्द राजकुमारया
हृदययात सहायता बिल दुं म्हस्या कथि थें जुया: ।
छ्यों ल्हवना: नन्दं पुलुक स्वत सदय दृष्टिं ख्वा: छको
हतपत्तं भ्रसुका: तया: वं वैगु ल्हा: ज्वन कस्सिक ।
वन अपिं निम्ह ताप बीगु अशोकया क्वे सिच्चुक.
श्रमण नन्दं थ:गु मनया वेदना पोंकल फुक -
"आर्य ! छ:पिं ख: हितैषी गोपनीय छु हाकनं ?
सुन्दरीया स्मृति विना जिगु मन मच्वं थातं गनं ।"
नन्दया थुगु खं मने लुल उम्ह श्रमण मैत्रेयया -
"धन्य माया, धन्य तृष्णा, धन्य बल कन्दर्पया,
विषयया फल विपद जक ख:, रूप मोहे की भ्रनि,
ला सवालं बल्सि नुनि न्यां, स्यायूत गीतं मृग यनि"
धाल प्रकटे कामया तापं हि सूम्ह व नन्दया ख्वा:
स्वया: अत्यन्त हितकर वचन वैत दया तया:-
"गुगु खँ बन्धु ! छं ल्हात प्रेमया
व खँ स्वभाव हे भ्री मनुष्यया.
गुरुवरं उकीं धर्म कंगु दु
'थव कलातया प्रेम यायगु-

शोक-मेघं तोपुया: अति ख्यूँगु ख्वाले छुं भचा
वैगु थुगु प्रिय वचन-पवनं आशया त्वल पल्पसा ।
छ्यों ल्हवना: नन्दं फुलुक स्वत "हैं" धका भ्रसुका: तया:,
स्वात मैत्रेयं न्हिला: ल्यंदुगु खँ थ: ब्याख्यानया -
"अभि मान सदां तय माल गृहे,
मदु स्वे पिन्य मेव मिसा छम्ह हे,
अपमान मयाय् गवलें अमित,
लवल्हाय् धन, वस्त्र-तिसा सहित ।
अमिसं अल्य याइ प्रबन्ध गृहे,
धन याइ बिचा: दुखया समये,
तइ धा:थ्य सदा परिचारकत,
दुगु ज्या सनि थाकु मचास्य फुक,
हृदयं अनुराग अखण्ड तया:
च्वनि थ: पतियागु किपालु जुया:
थुकथं फुक धर्म अनेक कन,
मखु आ: छ गृही जुल सो श्रमण ।
प्रिय बन्धु ! वनं स्थिर ज्वी मखुगु
जगते बलवान् समयं नइगु
छम्ह मात्र मचा दयवं अमिगु
नवयौवन स्वां सम भ्वा: जुइगु ।

ऋतुया लिपते वइ मेगु ऋतु
खिमिला फुयवं तिमिला जुयफु,
तर भ्रीगु थ्व यौवन फ्वीव फुतं
फुक रूप पराक्रम नै वयसं ।
हृदये थुकिया अभिमान तया:
गथ्य भिक्षु जुया: थथ्य मोह क्या: ?
विषये मदु केवल एक रस
दुख ज्वी व कन्हे गुगु थौं सुख ख: ।
गुलि तँय्-वसतं सुख ब्यू चिकुलां
तर न्याक्क उकीं दुख बी तछलां ।
गुलि ग्रीष्मबले सुख ब्यू तिमिलां

उलि हे दुख ज्वीगु उकीं चिकुलां।" (तोटक)
सारगर्भित वैगु वचनं नन्दया मन छुं भति
शान्त थें जुल, किन्तु सत्वर ध्वकल प्रेमं सन्तति -
तीव्र कोमल सप्त स्वरया स्थान स्वंगू घय्‌पुना:
अंश, वादी आदि ल्वेका: न्यास, ग्रह, श्रुति मूर्च्छना
नाप नाप विराम ताले चा:हुला न्याकुं कया:
गय् समे वै रागिणीपिं थ:गु सुन्दर ख्वा: ब्वया:
न्ह्याक्व छ्व:सां धैर्य, संयम, नियम, शीले स्मृति फुक
वैगु अय् हे नन्दया हृदये व शाक्यानी जक-

प्रेम, कोप व मान, मद, परिहास, हर्ष व कामना,
शील, ह्री, संकोच अनुभावादि भाव ज्वना: ज्वना:,
हाव भाव कटाक्ष सहित विलास, हेला, बिभ्रम
मेगु लीला, ललित, बिब्वोकादि चेष्टा नं दुम्ह।
"नन्द भिक्षु जि" धैगु लोमन, न्ह्योन्य दुगु मैत्रेय नं,
थ:त शाक्यकुमार हे खन, सुन्दरी खन वैत वं।
सिसलकू न्हाय्‌कं धका वं वैत क्यन्यत ज्वना: च्वन,
वैंगु चित्ते चित्र छु दु मस्यु थ: व चित्र जुया: च्वन।
नन्दया दयनीय थ्व दशा श्रमण मैत्रेयं खना:
चित्त करुणां आर्द्र ज्वीका: आश्रमे द्वाहाँ वना:
बुद्ध भगवानयात कन वं "नन्द तोता: चीवर
वनिन पत्नी नाप लायत गृहस ल्याहाँ सत्वर"
वैत स:तक्य छ्वत मुनीन्द्रं, वल वनं "भगवन्" धका,
वैगु थरथर खा:गु ल्हा: ज्वन मेगु ल्हा: ब्वहले दिका:।
ख्वूँस्य च्वंगु व ख्वा: स्वया: भति मुसुक न्हिल करूणामय-
"नन्द! ख:ला छंगु विषये जिं न्यनागु खँ निश्चय?"
वं लिस: बिल - "ख: प्रभो! जिगु चित्त जुल अति चञ्चल
या जित: रक्षा व हे प्रिय नन्द भा:पा: दशबल।"
"नन्द ! जिंस्यू ख: छिपिं निम्ह प्रेमया पौभा: छपा:
गय प्रमीला इन्द्रजित निम्हस्या म्ह पा:सां मन मपा:,

प्राण पाना: वचन तैपिं शाक्यवंशी भ्री जुया:
वन्य मलो काषाय तोता: वा जि नापं" धका धया:
वैत नं नापं ब्वना: सर्वज्ञ वन उत्तर स्वथा:,
जुल अपिं निम्हस्यागु शोभा स्वर्गया निम्ह वैद्यया।
यक्व नगर निगम पुला: वन केन्द्र गुगु व्यापारया
गन जुया: च्वन काल, बिल अन्नादि नाना वस्तुया,
गन दु शिल्प, कला व कौशल मा:गु तक विद्यालय,
शास्त्रचर्चा नित्य जू गन तायुदु ताल व स्वर लय्।
दुगु च्वले, सा म्येत दुगु गां गोगुली द्वाहाँ वन
अन सरलपिं कृषकतय्‌सं ब्यूगु याना: भोजन
वन स्वस्वं निम्ह वा लया: च्वंगु व मनोहर दृश्यत
संगु बजिद्याहा ज्वना: व: पिनिगु नेत्र व सतबत।
ता छिना: वन ता दुथाय् खुसियागु क्ल क्ल स: न्यन्यं,
वन गनं नांचाय् च्वना: खुसि पार किसिद्वंब: स्वस्वं।
लपत्यमा, अंमा, खयोमा, बय्‌सिमा व तितीसिमा,
तालमा, वंगलसिमा, बरमा शिमल व गुँफ्रमसिमा,
आदि आदि सिमा व पंमा, धुतिँ, तिँमा, पौ नं दया:
ख्यूँगु ख्वातुगु बन पुला: निम्ह वन्धुपिं वन गिरि गया:।
लैं व वं पर्वत छ्चालं दुगु छगू देशे थ्यन
सभ्यता, साहित्य, संस्कृतियागु क्रीडाकानन।

मा:गु तक गनयागु सामाजिक व्यवस्था सुन्दर,
गन दु उन्नत शिल्पया प्रतिमूर्ति द्यो, गृह, मन्दिर।
थ:गु सुमधुर सरल भाषायागु गीतं थो गन,
ताय् दु गनया खुसिसिथे तिसिमाय् विहगतय् कूजन।
कौंसिमाया क्वे दिपाले जाकि वा-कु दिका: छ्ख्य
मीत भा: न्यंजूगु खनं बंजा:त अमिसं उख्य थुख्य।

फुक पस: फल्यचा दभू अन्नादि द्रव्यं जा: अन
गुलि दु मीपिं न्याइपिं नं उलित मो मो जू अन।
उगु अमरपुर तुल्य श्री सम्पन्न नगरे चा:हुला:
माक्व अन भिक्षा फया: निम्ह वन अर्पि उगु दे पुला:।
नाप लात हिमालयं हेमन्त व:गु पथे अन,
चिकुल भति भति अमित स्वेहे मयुल शीत समीरण।
वंगु खन चागां मगाना: चिकुगुलिं दोंगां न्यया:
नगरया फुक ज्या सिधयुका: पथिकपिं गां गां स्वया:।
निम्ह अपिं नं चच्छितक त:धंगु सतले बायुच्वना:
वन कन्हे खुनु सुथस चिकुसां फक्व न्हापानं दना:।
यात स्वागत ह्व:गु फूस्वांमां सुमन हायुका: अन,
अमित पूजा या:गुला बा ला:गुला मृदु आसन।
थ: वस: हेमन्त साहुं ब्याज ल्याखे त्वकुगुलि
क्युकुना: च्वन खाइब:सि प्वची जुया: सो चिकुगुलिं।

मल्यभता थें ह्व:गु ह्याउँक मल्यभतास्वांया लता,
न्यंक ह्व:गु बखुंमद:स्वांया: स्वया: रमणीयता
पा: गया: वन थैं थैं स्वस्वं आमालि स:गु महीरुह
त्यानु लंक्यत अमित थँसिमां हरितच्वामो संकल।
छख्य कपुमा भ्होछुना: च्वन अमिगु यायत दर्शन,
यात छख्य स्यांग्वालिमां स्यांग्वालि हायुका: पूजन।
पा: गगं अमिसं लिफ: स्वत क्वे पुखूथें खन खसु
दूर दूरे खन्यदु पक्खा: थें छचालं हाकुगुं।
छख्यर खन्यदु सरस्वतीस्वां, मेख्य लुँ गजूस्वां थित,
ह्याउँ तकुस्वांया सिमाक्वे त्यानु लंक्यत फेत्तुत।
च्वापु नाया: व:गु निर्मल निर्भरे मोमी ल्हुया:
भिंगु खोसि आदि हाया: च्वंगु गिरिया फल नया:
वन अपिं हानं गया: पा: ध्यन सुरम्य अधित्यकायु
शुभ्र ल्वहँते पलख दन रमणीय दृश्यत स्वे धका।

अन भिकूचां थ:गु शिरया मोति हायुका: फुतिफुति
यात स्वागत भागियाना: पा: गया: त्यानुगु तुती।
व:गु खन पाक्वं किरातत छेंगुलिं जंक्वे हिना:
धनुष ब्वहले ल्यून्य तूण, च्वकायु गसू दुगु कथि
ज्वना:,
अमिगु नापं अमि कला:पिं छेंगुलिं हे लं फिना:
शिरस भङ्ग:पां छुना: निम्ह निम्ह त्यपू ल्हा:गथि चिना:।

त्वीक च्वे च्वे च्वापु खन गिरि राजया मणिमय मुख:
गुगु निभालं क्युव जिगि जिगि थी व उकिया रत्न ख:
यचुगुली गुगु रङ्ग क्यन उगु रङ्ग ज्वीगु स्वभाव हे
विविध रत्न व धातुया निधि दुन्य उकी दु अवश्य हे।
च्वापु गाना: च्वंगु मार्गत वैगु मुक्ताहार थें
जूगु च्वामोसात उख्य थुख्य वैत च्वामो गायुकु थें।
उख्यर सिलुस्वांमायु च्वना: म्हयुखातसें गुणवर्णन -
यात पुखुली राजहंसं थुख्यर मङ्गल वाचन-
"वे मब्यू अधिनस्थ देशे शत्रु-ख्वाँउगु वायु थ्वं.
सागरं जल-धन ज्वना: व:सां मछुव: जल दयुक थ्वं।
ब्रम्हपुत्र व सिन्धु, गंगा पुत्र पुत्रोपि छुवया,
यात थ्वं बांलाक पालन स्वर्ग सम साम्राज्यया।"
उत्तरासंगं मगाना: द्योन्य संघाटीं न्यया:
वन त्रिविष्टप वन्य धका थँस्वया: अनं नं पा: गया:।
निकट दूरे शैल शिखरे त्वीक फैत सुपायु सम
खन्यदु हानं पल्पसा थें ह्वा:, वंका नं छम्ह निम्ह।
न्ह्योन्यसं तिंतिं न्हुया: मृगया मचात म्हित:जुल,
देवदारु सिमायु गुँखी माक:तस्यं हुसुलुं पुल।
खन उकी छम्ह बानरी अलखं छिना: ख्वा: ह्याउँक
फिसिक फिसिक छुकिंगु वा खन्यदयुक स्वे हे यइपुक

मुसुक्या: पुलपुलु स्वया: च्वन ज्वीक मन उत्तेजित,
अन दुपिं माक:त वें थें जूगु ल्यूल्यू ह्येक्यत ।
अमिगु थुगु फुक प्रेमक्रीडा खंगुलि सुगतं न्हिला:
नन्दयात क्यना: क्यना: उख्य धाल भति लिचिला: पला:-
"नन्द ! जूला छं कला: हूं वानरी थें सुन्दरी,
हाव भाव कटाक्ष द्वारा अमित हाय्कुगु सो गुलि ?"
बुद्ध भगवानया थ्व खं भति भति मछाला: क्वच्छुना:
थ: न्हक्वी चासुंवया: थुलि धाल नंन्दं न्हिल्य पिना:-
"गन व शोभा शाक्य कुलया गन थ्व वनया किंकरी !
नाथ ! पा: स्वर्ग व नरक थें बा दिवस व विभावरी !"
"वा" धका शास्तां अनं नं नन्दयात व्वना: यन,
खन मनोहर शैल उपवन, वा अपिं स्वर्गे थ्यन ।
दूर दूरे खन्यदु पिलिपिलि थीगु गुंबाया गजू,
ब्व:गु ध्वाँय् गोध्वाँय् व बाग:ध्वाँयूत नाना रङ्गगु ।
गुलि पुखू अन हंस, सारस आदिया क्रीडास्थल,
यचुगु ल: दुगु स्रोत गुलि अन स:दु केवल कलकल ।
स्वां ह्वया: च्वन रङ्ग रङ्गगु नां कयां सह हे मजू,
फल संया: च्वन न्यंक बृक्षे षड्रसं संयुक्तगु ।
तायदु भम्ब:तय्गु भुनुभुनु, तरुस: खगतय् कलरव,
मुनि महात्मापिनिगु मन्त्रं गिरिगुहा थो घननन ।

जुजु हिमालययागु सेवा याय्त खुगुलि ऋतु वया:
च्वंगु ला मस्यु दक्व फुक थ:थ:गु गुण-परिचय बिया: ।
तल अज्या थाय् छ्ख्यर वांउस्य च्वंगु घासे घुर प्यना:,
खन्यदु प्याखँ हूगु अन दुन्य सुन्दरीपि अङ्गना ।
भिंगु धुं तांप्वे व सुंप्वे आदिया कुँ नस्वा:गुली
अमिगु यौवन-मन्त सुन्दर ख्वा: मि थें थी जिगि जिगि ।
दुन्य भुलाय् ता:थू व ह्वेचू अदिया ह्वांजु फिना:
भिंगु स्यांहेयागु क्वेचिंया, लने केरां चिना:

जें थुमाचा नाप न्हायकंचा छ्पा: घाना: तल,
थिकुक कटि संका: कुने ग्यासेर दुगु पर्दि ब्वल ।
गुलिसिनं अन सात्तु सासां यक्व पासापिं मुना:
न्ह्योन्य दुगु चोक्ची दिका: ल्हा: मासुची फेफी तुना:
म्हुतुसि अ:पो ह्याँउँया भति सिल्य धका पोचे थुन,
भिंगु ग्यारायागु रङ्ग भ्रं न्यताल जिका: च्वन ।
मुगुजि तांपाया तया: ग्यामुगु बना:लं प्यूम्हस्या
खन्यदु ह्याँउँगु दुन्य घुतुं नं न्यासिचाचां संम्हस्या ।
गुलिसिनं ह्वापा, वँकाया लुँमुक पाकचालं फिना:
उगु घुरं प्याहाँ वया: च्वन मोतिया सचिकां चिना:।
गुलिसिनं अन स्वां थ्वया: च्वन गुलिसिनं हुसुलं पुल,
गुलिसिनं न्याकुंक्या: हिसिदयूक छ्युँ भति संकल ।

पल्पसा समर्पि मिसातय् मेघ जोगु सँया दथ्वी
यू व हीरक्यागु अय्को पल्पसा थें थीगुलि
भिक्षु सुन्दर नन्दया मन वत्स थे थारा न्हुया:
शरण का:वन थ:गु भवने सुन्दरीया स्नेहया ।
ग:पते गुलिस्यां मिखा दुगु शी व भिपू बा पुस्या:
पीन कुच-गिरियागु निधि थें यू थुना घौ मेम्हस्या ।
गुलित बांला: यू व भिंपू मोति दुगु पत्तुं पुया:
अमिगु नभ सम श्याम केशे बा व कपनं छा:गुला !
त्वीक धुंको न्हूया:गु ल्हातं ख्वा: ज्वना: अथवा करे
ब्वकिलुँ, भ्वी बा यांथिया धोतुं थँ न्ह्याक धुँप्यंबले
न्ह्या:गु खुसि थें अस्थिरातय् चक्षु न्या सं थें सन,
नंदया मन मीनकेतनया भयं छ्युँ बिसि वन ।
अमि दु न्ह्याना: त:गु सकस्यां विविध बुत्ता दुगु द्वँचा
अमिगु शोभन रूपया महिमा धयां छुं हे मचा: ।
स्वर्गया देवाङ्गना बा अप्सरा धा:पिं अपिं
किन्नरी बा सिंहसारथबाहया लकसिं अपिं !

उगु अलौकिक स्थानया आमोदप्रिय अमिसं अन
हा:गु म्ये जुल क्षुब्ध प्रेमी नन्दया मन-मानस ।
ज्वी उकीं हे उं हिला:च्वन वैगु चिन्तित आननं
न्हिं स्वको उं हिलिगु थें भ्वीज:सिया नारायणं ।

वंगुलिं भूमध्यरेखा प्वीक सूर्यो दक्षिण
चिकुगुलीसं भ्भं अपिं निम्ह कर्करेखां : च्वे थ्यन ।
थौं कन्हे चा मा:छि ता:हा: चक्रवाकत ख्वेक्यत,
नन्द ख्वेक्यत लूगु प्रमदातय्गु श्री मुख-चन्द्रत ।
कल उकीसं नन्दयाम्हे शीत शैल-प्रभञ्जनं
"ऊ !" धका फेत्तूबले कय्कुंगु ल्हा: तुति कय्कुनं ।
वैत जुल अल्य मोहया चा, रागया न्ह्यो थें वल,
अमिगु रूप व थ: कला:या स्वप्न थें खन प्रतिपल ।
वं छकों सौन्दर्यलिप्सां अमित हे सोसां छ्याय्
हाकनं दाम्पत्यप्रेमं यनिगु वैत पिया: पिया: ।
नेत्र अन लालाकया: च्वंसां व मिस्तय् रूपस
वैगु मनला सुन्दरीया उगु अखण्डित प्रेमस ।
थुगु अवस्थाया सु कारण ? शाक्यसिंह तथागत !
या:गु छाय् अपकार वं थथ्य ? वैत हे तुं भिंक्यत ।
खा:लखे छाय् थुनिगु भ्भं हाकुगु वस: तुं हाकुक ?
हाकनं मिपूगु घा: मीतु पनिगु छाय् पुक पुक ?
ह: व थें हे उम्ह मनोविज्ञानवेत्तां नं अन
रागया हे काल आश्रय राग फुक्यया कारण ।
अर्धमूर्च्छित नन्दया अत्युच्च ब्वहले ल्हा: तया:
धाल- "सो छं नन्द बांला:ला थपिं ति व छं प्रिया ?"

प्रणयरोगं क:म्ह नन्दं हिकु पिना: भ्भसुका: तया:
ल्हा:जपा: खाखातुका: षडभिज्ञ गुरुया ब्वा: स्वया:
"थमिगु भगवन् ! जो मजू व अवश्य यौवन रूपस,
न्ह्यागु जूसां प्रेम-धर्म कृतिमता वं याय् मस: ।

ज्यूगु ख: बाँला:गु सा थुलि सुन्दरी नं" थुलि धया:
यात हानं वं निवेदन पुलुक अमित छको स्वया: -
"धा छु या:सा थुलि व नं बांलाइ नाथ दयानिधि ?"
सान्त्वना बिल धर्मस्वामीं वैत मा:गु कना: विधि -
"नन्द धैर्यया चिन्ता तोता: न्यो भति न्हापां छं जिगु खँ,
जिस्यू दुर्गम प्रेम-मार्गया धात्थें पथिक छिपिं निम्ह ख:,
प्रेमपूर्ण छिमि निम्हस्या जीवन इही मया:पिनि अभिलाषा,
इही जुया:नं येकं बा: पिनि चित्तदाहया परिभाषा,
बा वृद्धातय् स्नेह पात्र ख: बी अमिसं आशीर्वाद -
'सुख पूर्वक जीवन हन्य फय्मा' गुञ्जन ज्वीक थ्व हे नाद ।
किन्तु छुयाय् निम्ह बाय्मानि छको रूप व यौवन नं प्वीगु,
थमि थें ज्या:गु व दिव्य रूपया सेवन याय् योसा भ्भीगु
संघ-नियमया पालन याना: तपया साधन या नन्द !
दासी थे ल्यू ल्यू वैं छंथाय् हाय्का: यौवन-मकरन्द ।
हानं छन्त व शाक्यानी छाय ? मा हे मा:सां शाक्यानी
जिगु भाला जुल थपिंसिबेनं व सुन्दरी ज्वी मेगु जुनी"
(जाति ३० मात्रा)

सुगतया थ्व खँया समर्थन यात अन गिरि-गह्वरं,
नन्द नं आनन्द ताया: व्रतस मन तल सत्वरं ।
अल्य अपिं याकन व थासं आश्रमे ल्याहाँ वल,
सुगतबन्धुं नियम थामे चित व चञ्चल मन-सल ।
नन्द थुकतं अप्सरा थें ज्या:म्ह पत्नी लायत
कठिन योगे च्वंगु सीका: श्रमणपिं वल हाय्क्यत ।
यात गुलिस्यानं प्रशंसा बैगु बुद्धि विवेकया -
"अल्पकाले चित्त निग्रह यात धन्य" धका धया: ।
धाल गुलिस्यानं - "थ्व व्रत फुक अप्सरातय् कारण !
क्वबुल थ्वं फेत्वीगु निति मार्गया त:गो ल्वहँ"
मेम्ह छम्हस्यां न्वात हानं "कामया निंतिं जक
याय् मलो छं बन्धु ! कायं जक थ्व नांया व्रत फुक ।

रमण हे छं यायुगुसा अध्यात्म विषये प्रेमया
लोगु थाय् म्वा, म्वा मिसा नं याय्त
रति अध्यात्मया ।"
थुगुकथं पासापिसं नुगले दुगेक हिस्या:गुलिं
मोद बिसि वन वैगु हृदयं ग्लानि आपा जूगुलिं ।
विषयया स्वर्गीय सुख नं ब्याक्क नश्वर ताल वं
सुन्दरी लोमन वया फुक अप्पसरातय् रूप नं ।
दुःख मय खन जगत हे वं 'जिगु व जि' ध्व फुक छुं मखु
गुरु विना सुं मेव मखना: शान्ति सुखया मू धुकू

वन व शरणे थ: मनोरथ धर्मपाख्य स्वका: लिफ:
स:म्ह सूतं थें व सल-संकल्पया साला: खिप: ।
भागि याना: पूज्य पाली बिन्ति याना: ल्हा: निपा
बिनय पूर्वक क्वच्छुना: वं धाल हानं भति लिपा-
"भन्ते ! छुयाय्त भाला आ: छ: पिसं क्वब्वीगु ?
बांलाय् ब्यु अप्सरा थें वा सुन्दरी मज्वीव्यु,
वन्य म्हाल मेगु जन्मे हानं व नाप लायृत
बरु बन्यं-वृक्षमूले याय् वास शान्ति कायृत" (जाति
२४ मात्रा)
थुगु प्रकारं सक्ति तोता: शक्ति याना: संग्रह

धैर्य पूर्वक वीर्यपासा नाप बन भा:पा: गृह
शीलया स्वांमा: क्वखाया: क्षान्तियागु तिया: तिसा
ध्यानया सूत्रं चिना: वं लात प्रिय प्रज्ञा-मिसा ।
न्ह्योन्यसं अल्य चा:गु खन निर्वाणपुरया दे लुखा
थ: थमं तुं थुगु अवस्थाय् ला:गुलिं तिसिया: मिखा
धन दरिद्रं यक्व बा तांनोम्हस्यां शीतल जल
ल्वीकु थें आनन्द सुख ताया: लुमंकल दशबल-
"हे शास्ता ! जगते छ हे छम्ह खना
त्राता महानायक
धात्यें ज्वीधुन पार छंगु करुणां दु:खार्णवं वालक,
खायुसां उपदेश-बासल नया: लायका: व ल्वे-कामना
भन्ते, धन्य छ, धन्य ज्वी धुनजिनं याना तुती बन्दना"
(शार्दूलविक्रीडित)
सुगतसौरभ महाकाव्यया सुन्दरनन्द नामगु
भिंस्वंगूसर्ग सिधल ।
ने. सं.६४ साल गुंला

◆

शान्तिका महानायक गौतम बुद्धको जन्म, सम्बोधिलाभ
महापरिनिर्वाण प्राप्त वैशाख पूर्णिमा '**स्वायाँ पून्ही**'को शुभ
उपलक्ष्यमा हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

सुगतराज शाक्य एण्ड सन्स
भक्तपुर -७, इनाचो टोल

A Milestone in Lumbini Study

-H.L. Singh

Oriental scholars, who had begun their researches in the domain of Indian literature, in the beginning of 20th century, were put to "great perplexity of thought at the discovery made of the existence of a religion called after the Buddha, in the Indian philosophical books". Sir William Jones, H.H. Wilson and Colebrook were embarrassed in being unable to identify the Buddha. Dr. Marshman in 1824, said" that Buddha was the Egyptian Apis, and Sir Williamjones solved the problem by saying that he was no other than the Scandinavian Woden. But in June 1837, the whole of the obscure history of India and Buddhism was made clear by the deciphering of the rock-cut edicts of Ashoka the Great in Girnar and Kapur-dagiri by that 'lamented archeologist James Prinsep.

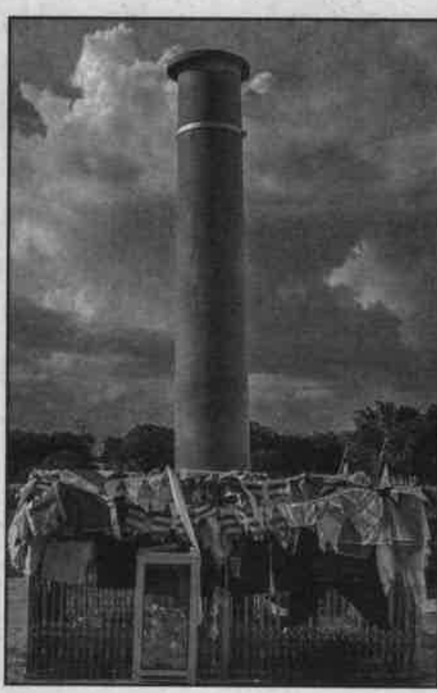

The establishment of the Royal Asiatic Society by Sir William Jones was a historic step in the exploration of cultural and historical heritage and of arts, science and literature of Asia. As far as the exploration of Lumbini is concerned it is a very great welcome step. In 1837 James Princep discovered the key to the Brahmi alphabet. This helped archaeology to free itself from its antiquarian and literary affiliations.

In 1871 Alexander Cunningham became the Director General of the Archeological Survey of India. Since then he conducted a countrywide exploration of archaeological remains in India. He traced the route taken by the Chinese pilgrims and rediscovered many important Buddhist sites in India, which were forgotten many centuries ago. The then Rana rulers of Nepal had kept the country closed to foreigners and no archaeological investigations and such activities were allowed. The archeologists of that time were not able to locate the birthplace of Lord Buddha as well as other important Buddhist sites like Kapilvastu where Prince Siddhartha had spent his early 29 years and other sites of Buddhist importance.

As the foreign archaeologists were not allowed to explore the Nepalese Terai, they had to calculate the location of Buddhist sites in Nepal concentrating in the Basti district of Uttar Pradesh in India. One of the major problems was that there was no map of the Nepal Terai and it was not an easy task to examine the region property and carefully. They made just a hypothetical calculation about the location of these sites.

Dr. Fuhrer was commissioned in 1896 to advise the Nepal Government in the exploration and excavation of Lumbini. He developed his views after he was able to establish the precise location of Lumbini garden, the birthplace of the Buddha, with the help of the inscribed Ashoka pillar at Lumbini, which was very valuable in the search for Kapilvastu. Taking into consideration the distance of Lumbini from Kapilvastu, as calculated by Dr. Fuhrer from the records of Hiuen Tsang, he felt that the remains at Tilaurakot and the surrounding villages are those of Kapilvastu. Situated at a straight distance of three kilometers to the north east of Taulihawa, a district headquarters in the central part of Tarai, the ancient site of Tilaurakot is named after the village of Tilaura, . Fuhrer was the first explorer to place Kapilvastu in Nepal's map. However, while taking a decision of such great importance, he ignored completely the distance of Lumbini from Kapilvastu as recorded by Fa hsien and Hiuen Tsang. Dr. Fuhrer categorically mentioned that the discovery of the Ashoka Edict pillar in

Lumbini grove at Rummindei enabled him to fix also the site of Kapilvastu and of the sanctuaries in its neighborhood.

U Thant, Secretary General of the United Nations, visited Lumbini in April 1967. He saw the Mayadevi Mandir and paid obeisance to the Ashoka pillar. He also enquired about the pillar with Bhikshu Ariruddha in Burmese language. The sad flight of Lumbini made U Thant very sad. Tears flowed out from his eyes. Then, he composed himself, turned to Bhikshu Aniruddha and said, "I will take some steps for the development of Lumbini, the birthplace of the Buddha. This initiative falls under my moral responsibility. I am a confirmed Buddhist from the bottom of my heart. I consider myself fortunate or blessed to have the opportunity of visiting this sacred land. Today I feel myself that the goal of my life is fulfilled. Blessed is the land of Nepal and Lumbini where Lord Buddha was born."

During his short stay, U Thant expressed his desire to help Bhikshu Aniruddha but the Bhikshu told him about the shortage of drinking water in Lumbini. U Thant was impressed by selfless desire of the Bhikshu.

In 1979 President Jayevardene visited Lumbini accompanied by His Majesty King Birendra. During the visit Sri Lankan President expressed his wish to do something for the development of Lumbini and asked the monk Ven. Bimalananda what was the urgent need of Lumbini. The monk presented the problem of the absence of resting place

for the pilgrims visiting there. As a result, the Sri Lanka Pilgrim Guest House was constructed by the government of Sri Lanka.

Some years later. Ranasinghe Premadasa, President of Sri Lanka, accompanied by Prime Minister Girija Prasad Koirala visited Lumbini. As Ven. Bimalananda was ordained in Sri

Lanka, the President knew him and as wished by the monk, the President donated some money for constructing residential facilities for the monksh as well as for the security of sacred areas of Lumbini.

A decade later, the then UN Secretary General U Thant visited Lumbini and called upon the international community to develop Lumbini. As a result, an International Committee for the Development of Lumbini was formed under the auspices of the United Nations in 1970. In the same year, His Majesty's Government of Nepal instituted the Lumbini Development Committee to co ordinate the activities at national level. In 1985 Committee became the Lumbini Development Trust (LDT).

In 1972, Prof. Kenzo Tange was assigned the task of preparing the Master Plan. The basic orientation and functional layouts of the project were defined in the "Final Outline Design for Lumbini" compiled by Kenzo Tange. The Master Plan was approved by the government of Nepal and the United Nations in 1978.

हार्दिक शुभकामना

बुद्ध संवत् २५६८ औं बुद्ध जयन्तीको शुभ उपलक्षमा सम्पूर्ण नेपालीहरू तथा ग्राहकहरूमा हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

महेश्वरी हार्डवेयर सेन्टर
महेश्वरी महाशक्ति चिम्नि भट्टा उद्योग
न्यु महेश्वरी फ्यूल स्टेशन
होटल भ्यू भक्तपुर
नरेश सुखुपायो
मो नं. ९८०१०१३६१३
अफिस : जगाती, भक्तपुर
फोन नं. ०१-६६११२८४, ६६१०२९७

हार्दिक शुभकामना

२५६८ औं बुद्ध जयन्तीको शुभ उपलक्ष्यमा विद्यार्थी, शिक्षक अभिभावक तथा शुभचिन्तक सम्पूर्ण महानुभावहरूमा सु-स्वास्थ्य, दीर्घायु तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

बाल सेवक
आधारभूत विद्यालय
हनुमानघाट, भक्तपुर

लुम्बिनी पुनरुद्धार प्रसंग - ३

✍ रत्नसुन्दर शाक्य

भिक्षु महानाम महास्थविरं लुम्बिनी क्षेत्रय् विशेषत: तराईया औलज्वरं सीपिं जनता खना नुग: मछिंका बुटवलय् विज्यानाच्वंम्ह आयुर्वेदिक वास याय् स:म्ह भिक्षु चुन्दयात लुम्बिनी ब्वना हया (सन् १९५२ या नवम्बर निसें) दँय् दसं अन्दाजि स्वस:-स्वसलं मयाक रोगीपिंत वास विया लायेकेगु यानाच्वंगु ख: । वसपोलपिसं थुकिया निंति गोरखपुरय् विज्याना अनया आरोग्य मन्दिर (संस्थापक-डा. विटुलदास मोदी, सन् १९१२-२०००) पाखें आयुर्वेद वास हया विज्याइगु ख:। लिपा भिक्षु धर्मालोक महास्थविर आनन्दकुटी विहारय् भिक्षु चुन्द-बुटवलया पञ्चचैत्यविहारय्, अले भिक्षु महानाम-कालिम्पोङ व कलकत्ताय् च्वना विज्यासेलिं लुम्बिनी भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर याकचा च्वना बिज्यानाच्वंगु ख:।

थुवले (सन् १९६७ या अप्रिलया शुरु) हे लुम्बिनी दर्शन या विज्याम्ह ऊ थान्त गुम्ह वर्माया छम्ह श्रद्धालु बौद्ध विद्वान् नं ख: नापं भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविरं बर्मी भाषां हे वार्तालाप याना विज्यागुलिं भ्रन लय्ताया आ थथें यात छपिन्त छु आवश्यक दु ? धका न्यना विज्यात । भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर "यात्रुपिंत बाये च्वनेगु थाय् छकू व त्वनेगु ल:या त:धंगु दु:ख" धैगु खँ कना विज्यात । वसपोलया बचंयात ऊ थान्तं पूवंका विज्यात ।

सिइका तयबह:गु खँ :- लुम्बिनी राणाकालिन समय दयेका त:गु छकूचा छें-प्रहरी च्वंच्वगु (प्रहरी व्यवस्था- भिक्षु महानामया विशेष आग्रहं- भैरहवाया वडाहाकिम शेरबहादुर शाही प्रबन्ध यानाब्युगु), २५०० औं बुद्ध जयन्तिया ईलय् सरकारं दयकूगु धर्मशाला-शिक्षालय जुयाच्वंगु, यात्रुगृह व मेगु-सरकारी अतिथिगृह जुयाच्वंगु कारणं सर्वसाधारण जनता वा आम दर्शनार्थीतय् निर्तिं लुम्बिनीस मेगु छुं यात्रु गृह मदु सिर्फ स्थविरवादी विहारया हल छगू हे जक जुयाच्वंगु ख: ।

ऊ.थान्तया सहयोगं दयकूगु यात्रुगृह-स्थविरवादी विहारया पूर्वसं च्वंगु निगू तल्ला दुगु पति ख:सा लिपा भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविरं थ:त व्यक्तिगत रूपं छम्ह जापानी व्यापारी हाजिमे अजूमां वसपोलयात लुम्बिनी-भैरहवा अपुक जुइया निर्तिं मोटर छग न्यायेत धका विया ह:गु धिवां वसपोलं यात्रुतय्त सुविधाया निर्तिं थ:म्हं हे दु:ख

कष्ट सिया (गाडावानत ब्वना जंगलय् वना सिमा पाय्का सिं हया) प्यदँ विका १३ कू कोठा दुगु नितंजा:गु धर्मशाला स्थविरवादी विहारया उत्तरय् दक्षिण स्व:गु तयार याना बिज्यागु ख: । वसपोलं थुगु धर्मशाला सन् १९७०-७५ तक्कया दुने तयार याना बिज्यागु ख: ।

संयुक्त राष्ट्र संघया महासचिव ऊ थान्त ल्याहाँ झाय् धुंका वयक:या सदिच्छा अनुरूप ७ मई १९७० कुन्हु एशियाया १५ देशया प्रतिनिधिपिं सम्मिलित याना अन्तर्राराष्ट्रिय स्तरय् "लुम्बिनी विकास समिति" न्यूयोर्कय् गठन जुल । थुकिया नितिं विधिवत रूपं श्री ५ या सरकारपाखें सन् १९६७ या अक्टोबर महिनाय् पत्राचार यागु ख: ।

थुखे नेपालय् नं "लुम्बिनी विकास समिति" दयकेगु प्रस्ताव मन्त्रीपरिषदया बैठकय् पेश जुइवं श्री ५ या सरकारपाखे वि.सं. २०२७ सालया चैत्रं "लुम्बिनी विकास समिति" गठन जुल। तर खास रूपं"लुम्बिनी विकास समिति" कार्यालय समेत तयार ११ चैत्र २०३२ अर्थात् २४ मार्च १९७६ कुन्हु श्री लोकदर्शन बज्राचार्य अध्यक्ष नियुक्त जुसांनिसे सुरु जूगु ख: ।

संयुक्त राष्ट्र संघं योजनाबद्ध रूपं तथागतया जन्मस्थल लुम्बिनीया विकास यायेत सन् १९७० स हे विश्वप्रसिद्ध जापानी वास्तुकलाविद् प्रो. केन्जोटाँगे ९एचया। प्भलशय त्वलनभ० यात लुम्बिनी गुरुयोजना (नक्सा) तयार याके बी धुंगू ख: । वयकलं थुगु गुरुयोजनाया व्याख्या २१-२४ मार्च १९७२ तक्क (स्वन्हुं यंकं) यें वया स्पष्ट याना बी धुंगु ख: ।

श्री लोकदर्शन बज्राचार्यया अध्यक्षताय् सक्रिय जूगु "लुम्बिनी विकास समितिं" लुम्बिनी गुरुयोजनायात मा:गु ११५० विघा (७७४ हेक्टर) जमीन मध्ये १००० विघां मयाक जमीन अधिग्रहण याना मुआब्जा समेत बिधुंगू जुल । लुमंके बह:जू, थुगु जग्गा अधिग्रहणय् लुम्बिनी आसपासया न्हेगु गाँ ला:गु दु । व गांत ख:-कीर्तिपुर, मध्यनगर, हरहवा, हरनामपुर, तेनुहवा, पर्सा व पर्सातोला । उगु अधिग्रहण जग्गाय् ६ लाख २० हजार सिमा पीगु (वृक्षारोपन), ज्यानं वसपोलया कार्यकालय् जुल । वसपोलया कार्यकालय् हे भैरहवा-लुम्विनी, लुम्बिनी-कपिलवस्तुया लँ नीदं-नीनिदँ न्ह्यो (वि.सं. २०१२) दय्कुगु दच्छिं हे स्यनावंगु बल्ल पक्कागु ताँ व पीच जुइक सिधय्कूगु जुल-थुगु लँ (विशेष याना लुम्बिनी तकया २२ कि.मि.) २२ फरवरी १९७९ (अन्तरराष्ट्रिय लुम्विनी वर्षया इलय्) कुन्हु जुजु श्री ५ वीरेन्द्रं समुद्घाटन याना बिज्या:गु जुल ।

श्री लोकदर्शन बज्राचार्यया अध्यक्षताय् गठन जूगु उगु "लुम्बिनी विकास समितिं" छगू दशक लुम्बिनी निर्माणया ज्याय् ल्हा तय्धुंका उगु समिति विघटन याना १३ भाद्र २०४२ अर्थात् २९ अगस्त १९८५ कुन्हु श्री ५ महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवया संरक्षकत्वय् अवलेया श्री ५ अधिराजकुमार ज्ञानेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवया अध्यक्षताय् "लुम्बिनी विकास कोष" या स्थापना जुल । थुगु "लुम्बिनी विकास कोष" पाखें विशेष याना सन् १९८६ स "विश्व-शान्ति वर्ष-१९८६" या उपलक्ष्य अखण्ड शान्तिद्विप प्रज्वलित (१ नवम्वर १९८६-कोषया अध्यक्ष श्री ५ अधिराजकुमार ज्ञानेन्द्रपाखें), भारत सरकारया अनुदानं म्यूजियम भवन, जापानया रेयुकाईया अनुदानं पुस्तकालय भवन व लुम्बिनी विकास

क्षेत्रया उत्तरपट्टी लुम्बिनी-कपिलवस्तु लँया दक्षिणपाखें छ्पू ताँ तयार यागु जुल। लुमंके बहःजू, २७ नवम्बर १९८६ कुन्हु कोषया अध्यक्षजुं १५ औं विश्व बौद्ध सम्मेलनया उद्घाटन नं (दशरथ रंगशालाय्) याना बिज्याःगु खः।

वि.सं २०४६ सालय् नेपालय् जनआन्दोलनया फलस्वरूप देशय् प्रजातन्त्र (वहुदलीय व्यवस्था) वल। आमचुनाव लिपा बहुमत प्राप्त नेपाली कांग्रेस सरकारं लुम्बिनी थें जाःगु विश्वशान्ति, धर्म व पर्यटनया दृष्टिकोणं अति महत्त्वूर्णगु "लुम्बिनी विकास गुरु योजना"यात गुलि फत उलि याकनं सम्पन्न यायेत १६ दिसम्बर १९९१ वा १ पौष २०४८ कुन्हु माननीय शिक्षा तथा संस्कृति मन्त्री श्री रामहरि जोशीया अध्यक्षताय् त्रिभुवन विश्वविद्यालयया भू.पू.उपकुलपति प्रो.श्री सूर्यबहादुर शाक्यया उपाध्यक्षत्वय् २१ म्ह सिगु "लुम्बिनी विकास कोष" या पुनर्गठन जुल। थुगु कोषया सदस्य सचिव प्रो.आशाराम शाक्ययात नियुक्त यातसा कोषाध्यक्ष पदय् साहु मणिहर्षज्योति कंसाकारयात नियुक्त याःगु जुल।

अफशोच १ "लुम्बिनी धर्मोदय समिति" या इलंनिसें लुम्बिनी पुननिर्माण यायेगु खँय शुद्ध सेवा व भावना प्रेरित जुया भिक्षुपिंत लुम्बिनी अटूटरूपं च्वनेया नितिं प्रेरणा, प्रोत्साहन व गुहाली (आर्थिक) याना च्वना दिम्ह, लुम्बिनी याकचा विज्याना च्वंम्ह अनिरुद्र महास्थविरयात सन् १९७२ निसें भिक्षु विमलानन्द महास्थविरयात सहायक रूपय् स्थायी रूपं च्वनेत प्रबन्ध याना छुवया दिम्ह साहू मणिहर्षज्योति कंसाकार "लुम्बिनी विकास कोष" या पदाधिकारी (कोषाध्यक्ष) जुया दिगु दच्छि लिपा हे थाइलैण्डय् उपचारया भाम्ह १६ जनवरी १९९३ कुन्हु अनसं थःगु देह तोता भाइदिल। वय्कया थासय् लिपा वयकया काय् श्री पद्‌मज्योति कंसाकारयात कोषय् दुथ्याकूगु जुल।

थुगु "लुम्बिनी विकास कोष" या सन् १९९५ तक्क (प्रो.आशाराम शाक्यया सदस्य सचिव काल) या अवधिया दुने वसपोल व सूर्यबहादुर शाक्यया सहकालय् लुम्बिनी विभिन्न देशया पाखें थःथःगु शैलीया विहार-स्तूप दय्केत जग्गा प्रदान सम्भौता जूगु अनुरूप थौं लुम्बिनीस चिनियाँ, बर्मी, थाई, कोरियाली विहारत भ्हीसं स्वय् खनेदत। अभ मेमेगु गुलिखे देशया विहारत नं तयार जुजुं वयाच्वंगु भ्हीसं खनाच्वना।

थुपिं विहार व स्तूपत तयार यायेत देश-विदेशया उपिं भिक्षुपिसं आपालं दुःख कष्ट सिया अभ छ्म्हेसिनं ला (जापानी भिक्षु युनाताका नावातामे, सन् १९५२-९७) ज्यान हे पाना विश्व शान्ति स्तूप (समुद्घाटन- ३ नवम्बर २००१ ई.) तयार याना थकूगु जुल।

थुकथं लुम्बिनी पुनरुद्धार वा समुत्थानया प्रसंगय् बौद्ध भिक्षुपिनिगु देन म्हः मजू। अभ कुशीनगरं दक्के न्हापां लुम्बिनीया पुनरुद्धार यायेत विज्याम्ह लंका बाबा (भिक्षु श्रद्धानन्द) जीवित जुयाच्वंगु जुसा कुशीनगरय् थें लुम्बिनीया ग्रामीण जनतायात अबले हे शिक्षा दीक्षा प्राप्त जुइगु खः। अफशोच १ वसपोल नेपालया श्रामणेर शाक्यानन्द (लिपा नेपाःया निम्हम्ह संघनायक भिक्षु-महास्थविर) नापं लुम्बिनीस छुं सेवा याये धका बिज्याम्ह न्हेनुया मलेरिया ज्वरं लुम्बिनी सं मदुगु खः। वसपोलया दाहसंस्कार लुम्बिनी हे याना श्रामणेर शाक्यानन्द कुशीनगरय् हे ल्याहाँ विज्यागु खः। थ्व सन् १९३३ या अप्रिल महिनाया खँ खः।

थथेहे नेपा:या बौद्धजगत् वा अवलेया लुम्बिनीया दर्शनार्थीपिसं लोमंके मज्यूम्ह मेम्ह सिंहली (श्रीलंकाया) भन्ते ख:-भिक्षु श्रीनिवास नायक महास्थविर (सन् १८९४- १९६८)। वसपोलं देश-विदेशं तथागतया जन्मस्थल लुम्बिनीया दर्शनार्थ वैपिं यात्रुतयत सुविधाया नितिं भारतया सीमान्त नौतनवाय् छगू धर्मशाला तयार याना च्वना विज्यागु ख: । लिपा हानं नौतनवा स्वया नौगढं लुम्बिनी यात्रुत वइपिं अप्पो खने दुगुया कारणं नौगढय् हे धर्मशाला दयेका च्वंविज्यात ।

थुकथं तथागतया जन्मस्थल लुम्बिनी पुनरुत्थानया प्रसंग अनुरूप लुम्बिनी थौंया स्थिति तक थ्यंकेगुलिं डा. फुहरर, खड्गशम्शेर निसें कया अनेक पुरातत्वविद्, लुम्बिनी धर्मोदय समितिया पदाधिकारीपिं, न्ह्याक्वहे मचामगा सहयाना नं लुम्बिनी आवासिय रूपय् च्वना विज्यापिं भिक्षुपिं, धर्मोदय सभा, लुम्बिनी नापं प्यंगू-न्यागू दशक न्ह्योनिसें आवद्ध उपासकपिं (मणिहर्षज्योति कंसाकार प्रा.आशाराम शाक्य व लोकदर्शन बज्राचार्य) नापं थौकन्हे लुम्बिनी विज्याना स्वास्थ्य सेवा, संचार सेवा, गां-गामे ल:या प्रबन्ध, जनचेतना थनेगु ज्या याना विज्याना च्वंम्ह भिक्षु मैत्री महास्थविर यात लोमंकेगु यासा बेइमानी हे जुइ ।

दकले सकले लुमंके बह:पिं व्यक्तिपिं ख:- संयुक्त राष्ट्र संघया महासचिव ऊ.थान्त व जुजु श्री ५ महेन्द्र । अले लोमंके फइमखु लुम्बिनी गुरु योजनाकार प्रो.केन्जो ताँगेयात नं-गुम्हेसिनं थुगु योजनाया प्रसंगय् स्पष्ट धयादिल-

"लुम्बिनी विकास कार्य एशियाया देशतये निंतिं विशिष्ट योजनात मध्ये छगू ख:। थ्व मनुष्य जातिया निंतिं शान्ति व सुखया केन्द्र जुइ ।"

- सन्दर्भ -

१. लुम्बिनी- छगू ऐतिहासिक विवेचना (१)
- भिक्षु सुदर्शन
- तीर्थमुनि शाक्य - नानी शाक्य
चोकबजार, केल टोल, कान्तिपुर- २०३६
२. कपिलवस्तु- लुम्बिनी- दिग्दर्शन - विजय श्रीवास्तव एम.ए.
श्रीवास्तव स्टुडियो,
वाराणसी, उत्तर प्रदेश- १९७०
३. नेपालमा पुरातत्व- साफल्य अमात्य
साझा प्रकाशन- २०३६
४. लुम्बिनी- हिजो, आज, भोलि - श्रीमती वसन्त कुमारी सांगाछेँ
श्रीमती वसन्त कुमारी सांगाछें
सुनारगाउँ, रविभवन, काठमाडौं ।
५. लुम्बिनी विशेषांक- "धर्मोदय"-वर्ष ६, अंक-२
दिसम्बर, १९५२ नापं
मेमेगु 'धर्मोदय' पत्रिका ।
६. भिक्षु महानाम "कोविद" - चन्द्रमान बज्राचार्य
- नेपालभाषा एकेडेमी- १११५
७. मणिहर्षज्योति- स्मृति ग्रन्थ- फणीन्द्ररत्न बज्राचार्य,
- नेपाल भाषा परिषद- १११५
८. अभिनन्दन स्मारिका
युवक बौद्ध मण्डल, नेपाल- २०५८
९. लुम्बिनी सेवाय् समर्पित श्रद्धा- भिक्षु सुदर्शन महास्थविर
- बुद्धजयन्ती- स्मारिका- बु.सं. २५४६
सुनयश्री मिश्र संस्कारित विहार
(यम्पि महाविहार)
१०. मेरी जीवन यात्रा, भाग-१ - राहुल सांकृत्यायन
- आधुनिक पुस्तक भवन
कलकत्ता- १९५१

'सम्यक् संस्कार' पुस्तक अध्ययन गर्दा

✍ विष्णुगोपाल कुसी

बुद्ध शिक्षाको सार बुझ्ना र मूलभूत बुद्ध शिक्षाको अध्ययन गर्न सघाउने उद्देश्यले 'सम्यक् संस्कार' पुस्तक प्रकाशित गरिएको हो । यो पुस्तक भदन्त सम्यक् सम्बोधि प्राणपुत्रद्वारा भावानुवाद तथा सङ्कलन र कोण्डन्यद्वारा सम्पादन गरिएको हो । बौद्धहरूमा बौद्ध संस्कारको नाममा कर्मकाण्ड गर्ने विकृति हटाई बुद्ध वचनको अध्ययन र त्यसअनुरूप आचरण गर्न सक्ने संस्कार बसाउन या व्यवहारमा ल्याउन यो पुस्तकको नाम सम्यक् संस्कार राखिएको बताइएको छ । असन्तुलित, अव्यवस्थित र अशान्तले छाएको यो समाजमा सम्यक् संस्कारले बौद्धिक खुराकको साथै मानव जगतमा जीवन पद्धतिको विकास गर्ने उद्देश्य पुस्तकको रहेको छ ।

कर्म भनेको आचरण हो, आचरण नगरेसम्म कर्म परिशुद्ध हुँदैन । जीवन सार्थक बनाउनु पर्ने शिक्षालाई किताबमा मात्र सीमित नराखी व्यवहारमा ल्याएर सुख प्राप्त गर्ने संस्कार गर्नु नै सम्यक् संस्कार हो । आचरणमा ल्याएर परिशुद्ध गर्ने कोशिश बारम्बार गरे त्यो संस्कार बन्छ । त्यसको लागि पहिलो प्रयासमा अध्ययन गर्ने, दोस्रो प्रयासमा मनन् गर्ने र तेस्रो प्रयासमा आचरणमा उतारेर पूर्णता प्राप्त गर्नुपर्ने हुन्छ । पुस्तकमा बुद्धकालीन संस्कृतिमा कसैको प्रशंसा गर्दा कसैसँग भेटघाट गर्दा, अपनाउनुपर्ने विधि र पद्धतिबारे चर्चा गरिएको छ । वन्दना गर्दा, सभामा बस्दा र छलफलमा भाग लिँदा पालन गर्नुपर्ने काम र कर्तव्यबारे पुस्तकमा बोध गराइएको छ । कुनै कुरा या कसैको भनाइ सत्य भए सत्य र असत्य भए असत्य भन्नुपर्ने ज्ञान दिइएको छ । प्रत्यक्ष वा अनुमति मागेर प्रश्न गर्न सकिने तर ठाडो वा असभ्य तरिकाले प्रश्न गर्न नहुने, छलफलमा भाग लिँदा उठेर भए उठेरै र बसेर भए बसेरै कुराकानी अगाडि बढाउनुपर्ने, एकपल्ट एकजनाले मात्र बोल्ने विधिबारे पुस्तकमा स्पष्ट पारिएको छ । कसैले भवन वा संस्था बनाउँदा बुद्धलाई प्रवेश गराउने र बुद्धले पहिले गृह प्रवेश गरेमा चिरकालसम्म हित सुख हुने विश्वास रहेको सन्दर्भ पनि कोट्याइएको छ । कुनै सामान दान गर्दा वा कुनै सेवा गर्नुपर्दा आफ्नो हित सुखको लागि गरिने प्रसङ्ग पनि उल्लेख छ । कुनै भवन शान्तिकामी, मानव अधिकारवादी बुद्धलाई उद्घाटन गराउनु राम्रो पाइला हो भनिएको छ । तर बुद्धले पहिलो पटक त्यहाँ पाइला टेक्दैमा चिरकालसम्म सुख हुने कुरालाई विश्वास गर्ने कि नगर्ने ? कतै हामी अन्धविश्वासको मार्गमा लागिरहेको भान हुँदैन ? दान आफ्नो सुखको लागि भन्दा अरूको सेवाको लागि हो, सेवा गर्नुपर्छ भन्ने भावना जगाउन हो । सम्माननीय व्यक्तिलाई दान दिँदा घुँडा टेकी दिनुपर्छ भन्ने कुरामा कतै दास मानसिकताको छनक त छैन ?

बुद्ध शिक्षालाई आधार मानेर बौद्ध संस्कार विकास भएको देखिन्छ । पर्व वा उत्सवले दिएको खास ज्ञानलाई आचरणमा ल्याउनुलाई सभ्यक् संस्कृति मानिएको छ । विकसित संस्कार कुनै कर्म काण्ड नभएर कलासम्मत जीवनपद्धति हो भनिएको छ । सम्यक् संस्कार कुनै रूढिवादी कर्मकाण्ड होइन । सम्यक् शिक्षाअनुसार वैशाख पूर्णिमा, बुद्ध जयन्ती र बुद्ध संवत्, असार पूर्णिमा, असोज पूर्णिमा र माघ पूर्णिमा मनाइरहेको पाइन्छ । वैशाख पूर्णिमाको दिन बुद्धले बुद्ध गयामा बुद्धत्व प्राप्त र महापरिनिर्वाण गरेका थिए । असार पूर्णिमामा सिद्धार्थ गौतमले दरबार छोडेको या महाभिनिष्क्रमण, असोज पूर्णिमामा कर्म प्रवारणा अर्थात् कसैले मन, वचन र कर्मले कुनै गल्ती गरेको भए क्षमायाचना गरेको र माघ पूर्णिमाको दिन तीन महिनापछि बुद्धको परिनिर्वाण हुने घोषणा गरिएको सन्दर्भ उल्लेख छ । असोज शुक्ल दशमीको दिन शस्त्रद्वारा हिंसात्मक विजयको काम नगरिकन धर्मप्रचारद्वारा अहिंसात्मक विजय गरौँला भनी प्रतिज्ञा गरिएको थियो । यसरी नै अन्य संस्कारहरूमा गर्भ संस्कार, न्वारान, अन्न प्रासन, विद्यारभ्म प्रव्रज्या, विवाह र दाहसंस्कार आदि रहेका छन् ।

सम्यक् सभ्यताअन्तर्गत बिहार प्रवेश गर्दा शान्त भएर प्रवेश गर्नुपर्ने, प्रवेश गर्नुअघि जुत्ता निश्चित स्थानमा पङ्क्तिबद्ध राख्नुपर्ने, पञ्चाङ्ग वन्दना गर्नुपर्ने, आफूभन्दा ठुलाको गुण सम्झेर तीनपल्ट वन्दना गर्नुपर्ने उल्लेख गरिएको छ । सम्यक् सभ्यतामा दान दिने संस्कार, मूर्ति सजावट, सभामा बस्ने तरिका, खाना खाने र खुवाउने विधिबारे पनि उल्लेख गरिएको छ । मूर्तिमा कुनै सजावट आवश्यक नपर्ने, मूर्तिलाई छोप्न नहुने, दुई व्यक्तिबिच कुराकानी हुँदा तेस्रो व्यक्ति बिचबाट हिँड्न नहुने, अरुको बोल्न नसक्दै आफूले बोल्न नहुने, लाइन बसेर खाना खाँदा आवाज निकाल्न नहुने, सामाजिक संस्कारको कुरा पनि सम्यक् सभ्यतामा चर्चा गरिएको छ । गिद्धले लास लुछेझैँ मुखमा राखेको खानालाई दाँतले लुछ्ने र हातले तान्न नहुने, गाँस हातमा ठीक मात्र लिने, सामान ओसारपसार गर्दा घिसार्न नहुने, गल्ती हुँदा आत्म आलोचना गर्ने आदि शिक्षा पनि सम्यक् सभ्यतामा वर्णन गरिएको छ ।

बौद्ध संस्कारमा जीवनको रहस्य अर्को महत्त्वपूर्ण पक्ष हो । कर्म संस्कार र कर्म चक्रले सुख दुःखको अनुभूति दिने हुँदा अकुशल कर्म छोडेर कुशल गर्नुपर्नेमा जोड दिइएको छ । सुख, शान्ति वा दुःखद पीडा अनुभूति गर्ने वेदना चित्त मात्र हो, कुनै व्यक्ति विशेष वा आत्मा होइन । कुनै पनि कर्मको लगातार अभ्यासले जुन संस्कार बस्छ, त्यसलाई उपयोग गर्न सिक्नुपर्छ । सम्यक् भएका बौद्धहरूले आफ्नो गुणगान गर्ने र मुग्ध हुने आत्मप्रशंसा गर्न नहुने बताइएको छ ।

पुस्तकमा पालि शब्दको अर्थ दिइएको छ । सम्यक् पाठ शीर्षकमा भनिएको छ,
नगर्नु सबै पापहरू, गर्नु कुशल सञ्चय चित्त, शुद्ध गर्दै लानु यही बुद्ध शिक्षा ।

पञ्च सिद्धान्तमा भनिएको छ , तोडौ जात लिङ्गभेद प्रजातन्त्रविरोधी घृणा नगरौँ, गुण मानवता अधिकार कसैको नछिनौँ नराखौँ ईश्वर आस्था ज्ञान विज्ञान विरोधी, पछि नपरौँ गर्न अनुभव उतार्न जीवनमा नभुलौँ । त्यस्तै चार आरक्षा भावनाअन्तर्गत डर, त्रास हटाउन बुद्धको गुण स्मरण गर्नुपर्ने, क्रोध हटाउन मैत्री भावना

राख्नुपर्ने, सम्यक् दृष्टि, सम्यक् सङ्कल्प सम्यक् वचन, सम्यक् कर्मान्त र सम्यक् जीविका चलाउनुपर्नेमा जोड दिइएको छ ।
अरुलाई दुश्मन देख्नुभन्दा आफ्नो कमजोरी हेरेर सुधार्नु नै बौद्ध रक्षा पद्धति हो भनिएको छ । यही रक्षा पद्धतिको ज्ञान हासिल गर्न परित्राण पाठ गर्नुपर्ने आवश्यकता बोध गराइएको छ । परिको अर्थ चारैतिर त्राणको अर्थ रक्षा गर्नु हो । परित्राण पाठ भौतिक, मानसिक, आध्यात्मिक र ज्ञान लाभको निम्ति प्रयोग गर्नु श्रेयष्कर मानिएको छ । परित्राण पाठमा सर्वत्र कल्याण हुनु, पापबाट टाढिनु, निर्दोष कर्म गर्नु, मूर्खको सङ्गत नगर्ने कामलाई उत्तम मङ्गल भनिएको छ ।

आततायी, सम्पत्ति हरण गर्ने, वयोबृद्धलाई पोषण नगर्ने, पाप कर्म गर्ने, रिसाहा, पापी आदिलाई शूद्र मानिएको छ । होस राखी ध्यानाभ्यास गर्ने विधि नै सतिपट्ठान ध्यान भनिएको छ । कुनै कुरा या कामलाई बरोबर सम्झने, स्पर्शको अनुभव गर्ने, सधैं सम्भिरहन बारम्बार अभ्यास गर्ने काम नै सतिपट्ठानको ध्यान विधि भनिएको छ ।

सम्यक् संस्कारमा विभिन्न उपदेशमूलक जीवनोपयोगी र शिक्षामूलक गीतहरू समावेश गरिएका छन् । बुद्ध गुण, धम्म गुण, बुद्धजीवनी, मिथ्या संस्कृति, वैशाख पूर्णिमामा शालवृक्षमुनि लुम्बिनीमा बुद्धको जन्म, वैशाख पूर्णिमामा बोधिवृक्षमुनि बोधिज्ञान प्राप्त र कुशी नगरमा वैशाख पूर्णिमाकै दिन शालवृक्षमुनि परिनिर्वाणसम्बन्धी गीत पनि पुस्तकमा उल्लेख गरिएको छ । माया, शत्रु, मूर्ख घरको झगडा बाहिर नसुनाउन, बाहिरको झगडा घरभित्र नल्याउन र अनुसन्धान र वास्तविकता बुझेर विश्वास गर्न आग्रह गरिएको गीत पनि पुस्तकमा पाइन्छ ।

गीतमा भनिएको छ,

कर्म नै सम्पत्ति हो, कर्म हाम्रो बान्धव हो
टल्किँदैमा सिसा हीरा हुने भए पित्तललाई सुन
पूजा गर्दैमा ढुङ्गा देवता हुने भए
बोक्सीलाई देवी भने पनि हुन्छ ।
मुस्कारउँदैमा स्याल हितैषी हुने भए
बकुल्लालाई ध्यानी भने पनि हुन्छ
विरोध गर्दैमा मित्र शत्रु हुने भए
गुरुलाई अपराधी भने पनि हुन्छ
मानिस चिन्न गाह्रै हुन्छ गहिरिएर सङ्गत नगरेसम्म ।
कसिमा घोटी हेरेपछि मात्र सुनको शुद्धता थाहा हुन्छ

यस्तै यस्ता भावका जनजीवनसित सम्बन्धित गीतहरू पुस्तकमा छन् ।
धम्म पदमा सम्यक् शिक्षाअन्तर्गत जीवन यापनका अनेक गीतहरूमध्ये केही सन्देशमूलक गीतका अंशहरू यसप्रकार छन् -

एक शत्रुले अर्को शत्रुलाई जति हानि पुऱ्याउँछ
त्योभन्दा बढी हानि गर्छ, मिथ्या प्राणी हित चित्तले ।
पापलाई पुण्य देख्दछ जबसम्म पापले फल दिँदैन
जब पापले फल दिन्छ, तब पापलाई पाप भनी देख्दछ ।
आफूलाई सर्वप्रथम उचित मार्गमा लगाउने गर
तब अरुलाई अनुशासन गरे, विद्वानलाई हुँदैन क्लेश
आफूले गरेको पापले आफैँलाई अपवित्र पार्छ
शुद्धि अशुद्धि आफैँले हुन्छ, अरुले शुद्ध गर्न सक्दैन ।

सबैले आ-आफ्नो धर्मप्रति आस्था राख्नु स्वाभाविक हो । तर, हिन्दू धर्मको विरोध गरेर बौद्ध धर्मको महिमा बढ्दैन, न त बुद्ध धर्मको विरोध गरेर हिन्दू धर्मको महिमा बढ्छ । बौद्धहरूले हिन्दू संस्कार मान्दैमा हिन्दूहरूको दास हुने विचार कतिको न्यायोचित हो ? बहसको

विषय छ । विभिन्न भाषा, धर्म, संस्कृति र इतिहास भएको यो देशमा कुनै संस्कार र संस्कृतिलाई आत्मसात गर्दैमा दासको उपाधी दिनु कुनै पनि विद्वानलाई सुहाउँदैन ।

हप्ताको एकचोटि व्रत पालन गर्दा शीलवान नरनारीले पुण्य सुगति पाउँछ भनी व्रतलाई आधार मानेर पुण्य प्राप्त हुने प्रसङ्गले हप्ताको एकदिन व्रत नबस्ने नारीहरूले सुगति प्राप्त नहुने ? व्रत धर्मको नाउँमा दिनको एकछाक खाएर कति महिलाहरू ग्यास्टिक भएर हैरान छन्; ग्यास्टिककै कारण संसारबाट बिदा लिएका छन् । बौद्ध सभामा ग्यास्टिक भएका महिलाले नखाएर बस्नु हुँदैन भनी शिक्षा दिनु आवश्यक छ । व्रत र धर्मको नाउँमा रोग निम्त्याउने संस्कार र शिक्षा उत्तम मङ्गल हुँदैन । बुद्धको गुण स्मरण गर्नु एउटा पाटो हो । तर डर, त्रास हटाउने उपाय बुद्धको गुण या शिक्षा भन्नु कसरी होला ?

बौद्ध संस्कार र संस्कृति भएका व्यक्ति जनजीवनको कुरा हिन्दू संस्कार र संस्कृतिसित पनि मिल्छ । जनजीवनका संस्कार र संस्कृतिको कुरा बौद्ध शिक्षाले मात्रै मार्ग निर्देश गरेको कुराले न बौद्धहरूको विश्वास जित्न सकिन्छ न त हिन्दूहरूको ।

यो पुस्तकको महत्त्वपूर्ण पाटो भिक्खु पति मोक्ख (भिक्षुप्रातिभोक्ष) र भिक्खुनी पाति मोक्ख (भिक्षुणी प्रातिभोक्ष) पनि हो । पुस्तकमा भिक्षु र भिक्षुणीहरूले पालन गर्नुपर्ने संस्कार, संस्कृति, कमी कमजोरी भए गरे खबरदारी गर्नुपर्ने आदि उपदेशमूलक धेरै प्रसङ्ग र दृष्टान्तहरू पस्किएका छन । गाउ या सहरबाट चोरी मानिने अदत्त बस्नु ग्रहण गर्ने, जानी जानी मनुष्य हत्या गर्ने शस्त्र प्रहार गर्ने, बाँच्नुभन्दा मर्नु जाती छ भनी प्रशंसा गर्ने भिक्षुसँग वास गर्न नहुने या अयोग्य मानिएको छ ।

कुनै भिक्षुले विकारयुक्त चित्तले कुनै महिलासँग अनुचित शब्द प्रयोग गर्न नहुने, सङ्घलाई भेद गर्न नहुने उल्लेख गरिएको सो पुस्तकमा सङ्घमा मेल गर्ने, परस्परमा हेलमेल राख्ने, एक उद्देश्य एक विचार राख्ने सुझाव दिइएको छ । कुनै भिक्षु कुलदूषक, दुराचारी छ भने विहारमा बस्नलायक छैन भनिएको छ । जानी जानी झूटो बोलेमा कुपित र असन्तुर भएर अर्को भिक्षुलाई सांधिक विहारबाट निकालेमा वा निकाल्न लगाइएमा निरोगी भिक्षुले एक विहारमा एकपल्टभन्दा बढी भोजन गरेमा भिक्षुले भोजन गर्दा अधिक खाएमा पाचित्तिय हुनेछ भनिएको छ ।

घरमा राम्ररी शरीर ढाकेर, संयमपूर्वक बसेर शिक्षा ग्रहण गनुपर्छ भनिएको छ । आदर र हित, प्रतिकाररहित र एकाङ्की भिक्षुणीलाई विहारमा निषेध गर्नुपर्ने र भिक्षुणी कामाशक्त भएर पुरुषको हात ग्रहण गरेमा असभ्य मानिएको छ । भिक्षुणी एक्लै अर्को गाउँमा गएमा एक्लै नदी पार गरेमा, एक्लै राति प्रवास गरेमा या

हार्दिक शुभकामना

बुद्ध संवत् २५६८ औं बुद्ध जयन्तीको शुभ उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण ग्राहक वर्गप्रति सु-स्वास्थ्य, दीर्घायु तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको **हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना** व्यक्त गर्दछ ।

महामञ्जुश्री ज्वेलरी एण्ड ईन्टरप्राइज प्रा.लिं

नासचा, इनाचो-७ भक्तपुर,
फोन नं. ६६१३९८१, ९८४१५९०३४४

एक्लै गणबाट अलग भएर गएमा गणको अभिप्रायलाई नजानिकन अपनाएमा अपराधिनी मानिएको छ । प्रतिकूल आचरण गरिएमा, दुराचार गरिएमा, अपशब्द बोलेमा एक अर्काको पाप कर्मलाई छोपेमा अपराध मानिनेछ । खुला स्थानमा एक्लो पुरुषसँग एक्लै उभिरहेमा या गफ गरेमा भोजनपछि गृहस्थकहाँ गएर घरधनीलाई नसोधिकन आसनमा बसेमा, नाङ्गो भएर नुहाएमा, नसोधी अर्काको चीवर लगाएमा पाचित्तिय हुने बताइएको छ । भिक्षुणी स्वस्थ भइकन पनि घिउ, दही, मह, नौनी, माछा, मासु मगाएर खाएमा प्रतिदेशना (गल्ती स्वीकार) गर्न लगाउनुपर्ने आदि उपदेशमूलक सूत्रात्मक भनाइहरू रहेको बताइएको छ । यस हिसाबले पुस्तक बौद्ध र हिन्दू संस्कार मान्ने सबैको लागि पठनीय छ ।

समाजमा चलेका कति संस्कार, संस्कृति या रीतिरिवाज अव्यवहारिक हुनसक्छ: समय अनुकूल या विज्ञानसम्मत नहुन सक्छ । अन्धविश्वासमा चलेका संस्कृति जुनसुकै जनजातिको भए पनि सुधार्नुपर्छ । मर्न लागेको व्यक्तिलाई जबरजस्ती घरबाहिर वा आँगन वा घाटमा लाने गरिँदैन । सहज ढङ्गले छिडीमा ल्याइने या घाटमा लाने चलन रहेको छ । पानीमा खुट्टा डुबाएर स्वर्ग जान्छ भन्ने कुरा भ्रम हो ।

बुद्ध संवत् २५४७ र विक्रम संवत् २०६० मा प्रकाशित यो पुस्तकका लेखक तथा सङ्कलक भदन्त सम्यक् सम्बोधि प्राणपुत्र तथा सम्पादन तथा संयोजन गर्ने कोण्डन्य धन्यवादका पात्र हुन् । ३५८ पृष्ठको यो पुस्तक बिक्रीको लागि होइन , नि:शुल्क वितरणको लागि भनिएको छ । समाजको लागि काम लाग्ने जीवनोपयोगी, उपदेशमूलक, शिक्षामूलक सन्देशमूलक र व्यवहारिक ज्ञान दिने पुस्तकहरू प्रकाशन भइरहने पाठकले आशा गर्नु स्वाभाविक हो ।

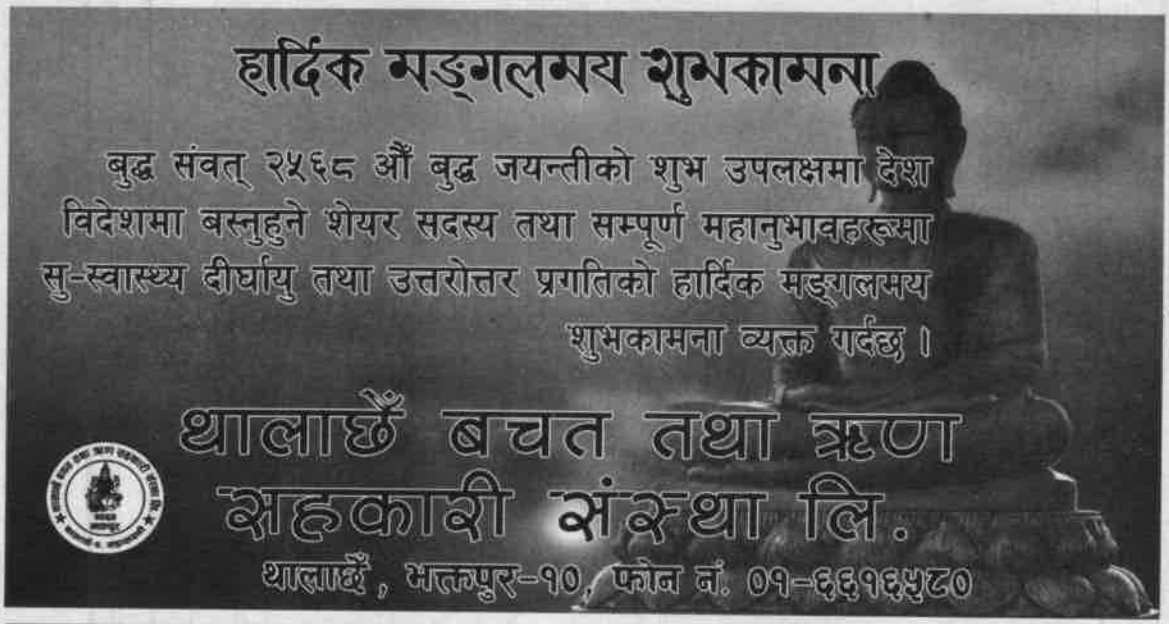

हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना

२५६८ औं बुद्ध जयन्तीको शुभ उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण नेपालीहरूमा सु-स्वास्थ्य दीर्घायु तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

कमलविनायक फर्मा

कमलविनायक-१०, भक्तपुर, फोन नं. ०१-६६१२०५८

हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना

बुद्ध संवत् २५६८ औं जयन्तीको शुभ उपलक्ष्यमा विद्यार्थी, अभिभावक तथा शुभचिन्तक सम्पूर्ण महानुभावहरूमा सु-स्वास्थ्य, दीर्घायु तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

ख्वप इङ्गलिश सेकेण्डरी स्कूल

लिबाली-८, भक्तपुर

हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना

बुद्ध संवत् २५६८ औं बुद्ध जयन्तीको शुभ उपलक्षमा सम्पूर्ण ग्राहक वर्गप्रति हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

प्रो. रामकाजी रंजितकार
९८४१६१६२८७

एस. आर. स्टोर (मिनि मार्ट)

टुरिजम मार्केट सगै राममन्दिर, भक्तपुर

शुभबिवाह, ब्रतबन्ध, पिकनिक, रेष्टुरेण्ट, होटेल तथा सम्पूर्ण शुभकार्यका लागि सर्म्पक गर्नुहोला ।

बन्ने गर बकुल्ला !

✍ चन्द्रबहादुर उलक

इमानदार ठगले शासन गरेको
देश हो हाम्रो नेपाल;
उसैबाट शासित छौं
छौं हामी कमाल ॥१॥

लोभिले पत्याए सधैंभरी
ठगहरूको उपदेश;
हातमा पारे दाउपेच गरि
नेपालको श्रीपेच ॥२॥

कहिल्यै नमेटिने दाग छ कालो
ठगहरूको मुहारमा;
तैपनि गर्छन् गौरव अति
राखि हात निधारमा ॥३॥

आपसमा खोल्छन् पोल तिनीहरू
परेपछि धक्का स्वार्थमा;
सत्ताको भागबन्दा पछि
लड्यौं भन्थे ब्यर्थमा ॥४॥

मिलेपछि कुरा फेरि गर्छन्
उहि पुरानै काम;
बाँडी हिड्छन् ठगेको धन
कमाउँथे नयाँ नाम ॥५॥

ठगी हिंड्ने ठगको काम हो
आश्चर्य किन मान्नु र ?
चेतनाको फल नपाके सम्म
पेशा त कसले छोड्छ र ? ॥६॥

ठगहरूको आयु छोटो हुनेछ
लोभ नास भएपछि;
ठग्ने काम बन्द हुनेछ
बारूदको धुवाँ उडेपछि ॥७॥

इमानको देश बन्ने छ अब
नहाल कहिल्यै सुस्केरा;
धैर्य गरि कुरेर बस !
बन्ने गर बकुल्ला ॥८॥

हार्दिक शुभकामना

२५६८ औं बुद्ध जयन्तीको शुभ उपलक्ष्यमा हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

प्रो. कृष्णभक्त लवजु
कमलविनायक फास्ट फूड
कमलविनायक-१०, भक्तपुर

हार्दिक शुभकामना

२५६८ औं बुद्ध जयन्ती को शुभ उपलक्ष्यमा ग्राहकवर्ग तथा सम्पूर्ण महानुभावहरूमा सु-स्वास्थ्य, दीर्घायु तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

मित्र निर्माण सप्लायर्स
जगाती, भक्तपुर

हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना

२५६८ औं जन्म जयन्तीको शुभ उपलक्ष्यमा ग्राहकवर्ग तथा सम्पूर्ण महानुभावहरूमा सु-स्वास्थ्य, दीर्घायु तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

गणेशराम रंजितकार
मुस्कान मेडिकल हल
सूर्यविनायक चोक, भक्तपुर, मो नं. ९८५११५३९९९

हार्दिक शुभकामना

शान्तिका महानायक गौतम बुद्धको २५६८ औं जन्म दिनको शुभ उपलक्ष्यमा हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

बाबुकाजी रंजितकार
९८४१८८४३९२

आशा स्टोन क्राफट
याछें-६, भक्तपुर

ढुङ्गाबाट बन्ने कलात्मक मुर्तिहरू तथा ढुङ्गाबाट निमार्ण हुने सम्पूर्ण सामानका लागि हामीलाई सम्झिनुहोस ।

हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना

बुद्ध संवत् २५६८ औं बुद्ध जयन्तीको शुभ उपलक्ष्यमा ग्राहकवर्ग तथा सम्पूर्ण महानुभावहरूमा सु-स्वास्थ्य, दीर्घायु तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछु ।

प्रो. भुवन गोसाई
मो नं. ९८४१५४३३३१

युथ सेलेक्सन

पाण्डुबजार, सूर्यविनायक, भक्तपुर

हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना

२५६८ औं बुद्ध जयन्ती को शुभ उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण ग्राहकवर्गमा सु-स्वास्थ्य, दीर्घायु तथा उत्तरोत्तर प्रगतिको हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

फोन नं. ६६१७००३

श्री जय हनुमान हार्डवेयर सेन्टर

जगाती, भक्तपुर, मो नं. ९८५१००२१४६

डण्डी, सिमेन्ट, पाइप चाहिएमा हामलाई सम्भनुहोस् ।

बुद्ध संवत् २५६८ औं बुद्ध जयन्तीको शुभ उपलक्ष्यमा हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

गणेश ज्यासः पसः

फोन नं. ६६१०६०१ (बालाखु) ६६११६४४ (साकोथा), ६६१५८२८ (सुकुलढोका) भक्तपुर

सुनचाँदीका नयाँ आकर्षक डिजाइनका गहनाहरू बनाउनु परेमा साथै सबै प्रकारका राशी रत्न तथा पत्थरहरू चाहिएमा सम्पर्क राख्नुहोला ।

हार्दिक शुभकामना

बुद्ध संवत् २५६८ औं बुद्ध जयन्तीको शुभ उपलक्षमा सम्पूर्ण नेपाली दाजुभाइ तथा दिदीबहिनीहरू तथा ग्राहक हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

किरण दुमरू
९८४१७३८११५

कृष्ण दुमरू
९८४१२०८८१०

सिद्धि गणेश काष्ठ उद्योग

जगाती-८, (सिपाडोल) भक्तपुर, फोन नं. ०१-६६१३५४१

यहाँ विभिन्न किसिम र साईजका काठ तथा फर्निचर सुपथ मुल्यमा पाईन्छ । साथै अर्डर अनुसार झ्याल चौकोस पनि बनाईन्छ ।

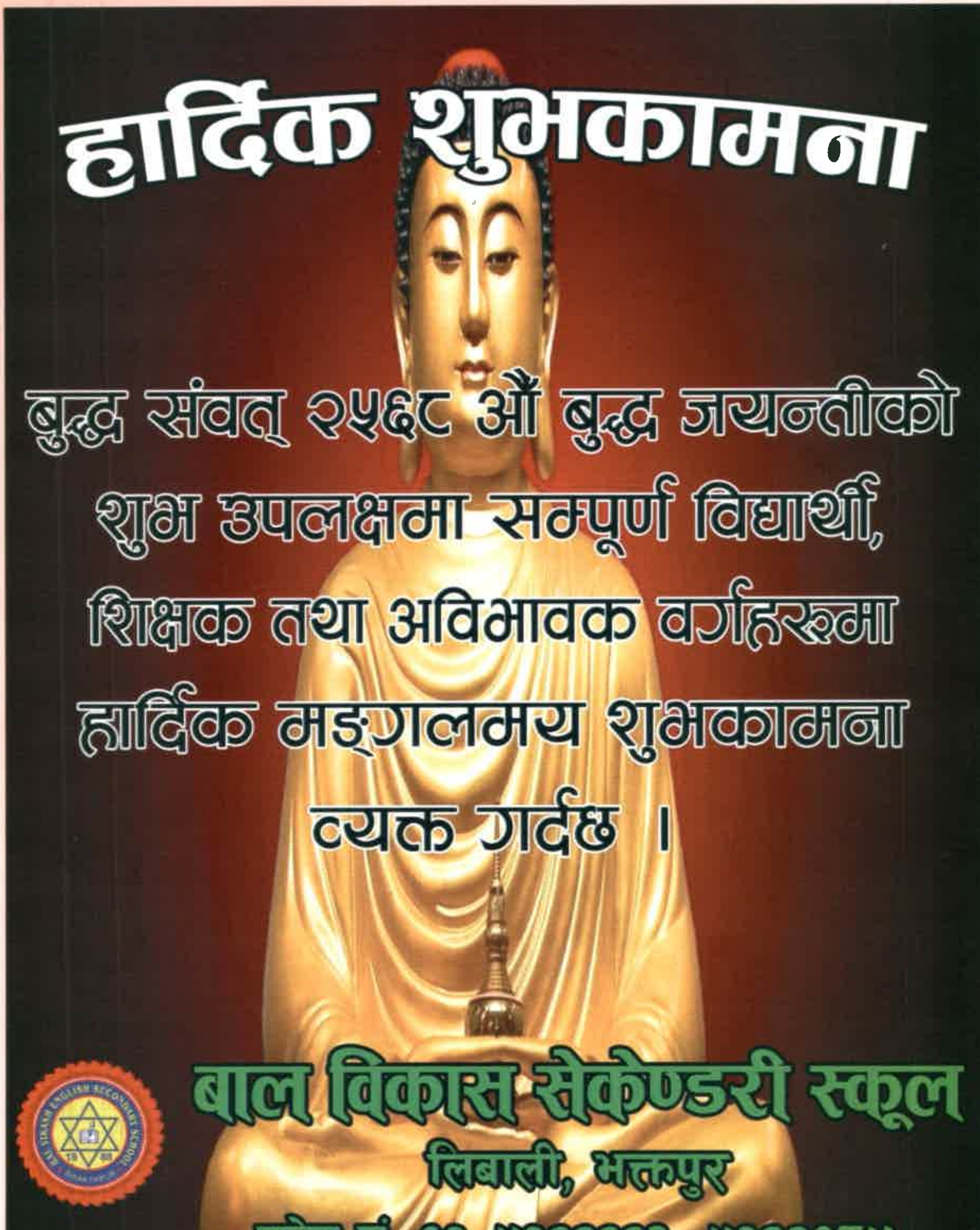
हार्दिक शुभकामना
बुद्ध संवत् २५६८ औं बुद्ध जयन्तीको
शुभ उपलक्षमा सम्पूर्ण विद्यार्थी,
शिक्षक तथा अविभावक वर्गहरुमा
हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना
व्यक्त गर्दछ ।
बाल विकास सेकेण्डरी स्कूल
लिबाली, भक्तपुर
फोन नं. ०१-५१२२२२३, ५१२२०८९

जि.प्र.का., भक्तपुर द.नं. १२६/२०६९/७०

हार्दिक शुभकामना

२५६८ औं बुद्ध जयन्तीको शुभ उपलक्षमा पाठक, लेखक, शिक्षक, विद्यार्थी, तथा सम्पूर्ण विज्ञापन दाता महानुभावहरूलाई हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

साथै निरन्तर प्रकाशनको लागि लेख-रचना तथा व्यवसायिक विज्ञापन दिई सहयोग गर्नुहुन हार्दिक अनुरोध गर्दछ ।

बौद्ध दर्शन अध्ययन समाज

भक्तपुर

Email: arhattraimasik@gmail.com

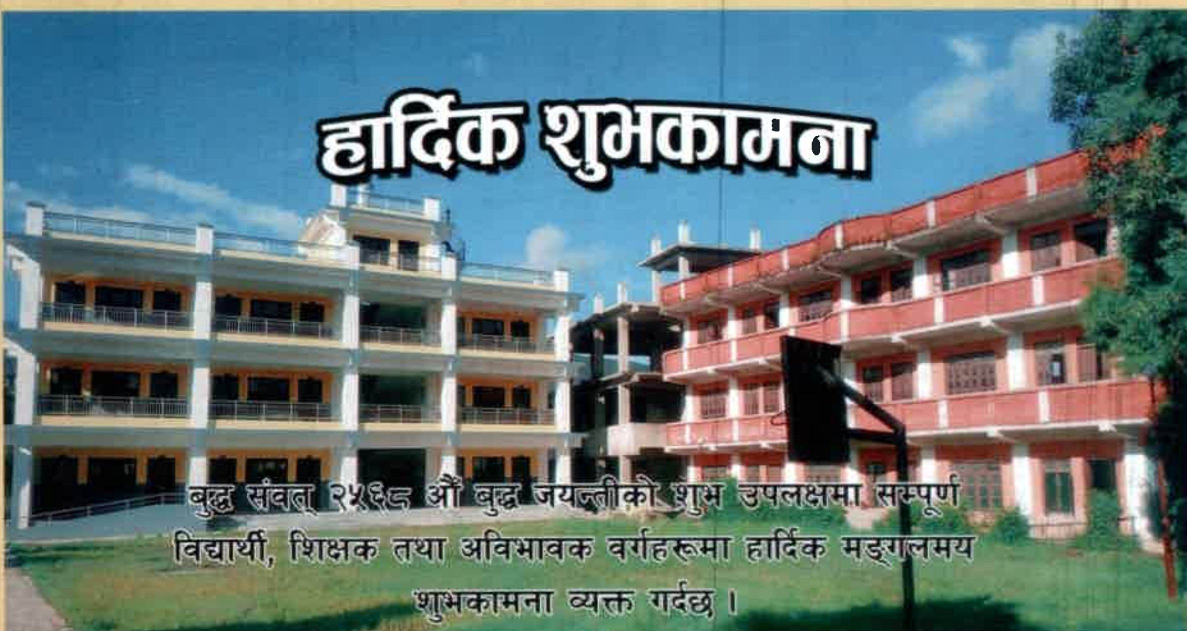

आदर्श आजाद
माध्यमिक विद्यालय
Adarsha Azad Secondary School
01-6610580

आदर्श आजाद कलेज
Adarsha Azad College
01-6610580